

سورۃ یٰسین

مع
پنجابی ترجمہ تے شرح

راج بک ڈپو۔ اردو بازار۔ لاہور

قیمت: ایک روپیہ چالیس پیسے

سُورَةُ التَّوْبَةِ

پنجابی ترجمہ تے شرح

محمد بشیر جوڈھری

ناشر

سراج بک ڈپو چوک اردو بازار لاہور

قیمت ایک روپیہ پکس پیس صرف

۲۹۷۰۱۷۲

ب ۱۳۷۵

۱۸۱۷۳

۶۲ رب رب

سو کبنا سب اوسے نون ازون کچیر اچک دا
پالے ہراک جی نون وانا اے سب دا
بیلے برے نون جگوجہ کھانا نانا دیندا کے
کھاپی کے کر تکرانے بیچ قران فریندا کے
برشے نون پیدا کر کے مارن والا اپنی اے
مارن پھوپن مار پھوک جواون والا اپنی اے

جس و ہاڑ سے ہوسی اکھٹہ تنسن عمل اسانڈے

ہر کوئی کیتا پاسی بھیلے جاسن و بیچ جنناں دے

دور خیاں لئی

وَقُوْدُهَا النَّاسُ وَالْحِجَابَةُ فَرِيَا اے

جنیاں لئی

فِي ظُلْمٍ عَلَى الْأَسْرَابِ مَنِيْمُونَ ایا اے

(مخبر شیر تو پھر کی)

پیشے لفظ

میں کس باغ دی بولی آل الحمد للہ میں گنہگار کو لوں رب نے اپنی خاص رحمت نال ایہ کم کر یا اے ہو گدا
 اے ایہ کم کٹھ والے دن زیارت میری بخشش واسبب بن جاوے کیوں جے قرآن وا پڑھتا پڑھتا نال
 ایس آسمانی علم نزل پھیلنا بڑے وڈے درجے واکم ایس پر ایس بھیدیائی وچ میرے کچھ نوروی تھی دار میں
 جے میرا ایہ کم نکلی اے تے فیرا بہدے وچ میرے تول و دھرا و منال و تہا اے سب تول پھال پنجاب
 یونیورسٹی دے کھتر پنچ اچھا لور یاد تے استاد مبارک دانتی رکھتے نہیں برجنال پنجاب دی سرتی
 وچ ساڈی مال جانی پنجابی بولی دی سب تول وڈی پڑھائی راجم اے پنجابی اچا لو کیتی اے
 تے فیرا ایس پڑھائی وچ اک مذہبی ٹٹا پرچہ دی پادشاہ اوہناں دی موریا نعت ایہ تہا
 جے اوہناں ایس مذہبی ٹوٹے پرچے وچ قرآن دا وٹھ کدا ہویا دل ایس نال دی رکھ دتا
 تے اکوں تاج بک ڈپو والیاں تول خدا ایس دا احب دیسے جہاں ایس تک کہ کم ہی خرید کیتا
 جس طرحاں آکھیاں سطران وچ عرض کیتا اے سورت ایس ایم اے پنجابی دے نورس
 وچ شمال اے عزیز پڑھا کوں اطلباء دیباں مشعل وکینیاں ہویاں تے اوہناں تول دو مہیا مہیاں
 اٹے پاس کران لئی میں ایس سورتہ دا مہیا پڑھا دی وچ تمہیہ نشہ تھیلداں تے کھنیا ایس طریقے
 نال لکھی اے جے ایہدا کوئی پاسوں نرمان رہ جائے تاں جے پڑھا لو امتحان وچ اچھے نمبر لے
 ثابت کر دیس کہ اوہ اپنی مال بولی تول پڑھا لکھنا پڑھا جاندے نہیں تے بدوں اوہناں
 دا کوئی امتحان اوہناں دی اپنی بولی وچ لایا اے اوہ اپنی اوہ کدی دی ناہم نہیں ہوندے
 اخیر تے میری دعا اے جے اللہ اے مہربان استاداں لئی میرا ایہ کم فائدہ مند
 تے ہو کار ثابت ہووے تے اوہناں لایا اے جے جیوے ناچے مشوریاں تول جیوے تے لکھیا
 جانے گا۔

وَمَا كُفَيْتُ إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ
 الْيَدِ الْيُمْنَى

مخبر شہر چودھری

لاہور یکم مئی ۱۹۷۱ء

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُمَّ اسْتَغْفِرْكَ لِدُنْيِي وَآسَأَلْتُكَ رَحْمَتَكَ اللَّهُمَّ زِدْنِي عِلْمًا وَلَا
تُزِمْنِي قَلْبِي بَعْدَ إِذْ صَدَّقْتَنِي هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الرَّحْمَنُ
اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَوَسِّعْ لِي فِي دَارِي وَبَارِكْ لِي فِي سِرِّي اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي
مِنَ التَّوَابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ

ترجمہ

ربا میں تیرے کولوں گناہوں کی معافی مانگتا ہوں۔ - نائے تیری رحمت دی
چاہت کرناں۔ - ربا میرے علم نزل دو جاوے تے منوں چکل بوایت دین
آں پھول میرے دل وچ ڈنگ نہ پائیں۔ - میرے آتے رحمت کراہدے
وچ کبہ شک اے جے توں بڑا بخشن والا ایں۔ - ربا میرے گناہوں نوں بخش
میرے گھرنوں کھلا کرے تے میرے رزق وچ برکتاں پاوے نائے مینوں توبہ
کرن والیاں تے پاک نوکاں وچ کر دے۔

گناہ گارہ۔ - غموشیر

سُورَةُ يُسُ

فان :- سورۃ داہرہ انفا ایس سورۃ واناں رکعتہ لیا گیا اے
نازلے صورت دا زمانہ :- سورۃ یس کی اسے اس کے انداز توں پہ لگدا اے کہ ایہ سورۃ
قرآن پاک دے کئے وچ نازل دے درمیانے تھیں یاں آخری دور دے پہلے وچیلے
نازل ہوئی۔

مضمون تے موضوع :- ایس سورۃ وچ کیتیاں گیاں بھناں تے کل کتھہ دا مقصد کفار
تہیثیوں نبوت محمدی اتے ایمان نہ یاد دین لے ٹھٹھا مٹول کران دے نیچے کولوں ڈراونا
ایس۔ ایس کر کے سورۃ وچ ڈیمان واناں بڑھت وافع اے تے ایہ ہر شے ڈاڈیاں
دلیلاں نال سجائی گئی اے۔ دلیلاں خاص طور تے تہاں چیزاں بارے دتیاں گیاں ہیں

۱۔ اللہ تعالیٰ وی توحید اتے عام عقل تے کائنات دے آثار دی دلیل۔

۲۔ آخرت آتے کائنات دے آثار۔ عام عقل تے خود انسان دے وجود دی دلیل۔

۳۔ رسالت محمدی وی سچائی اتے دلائل کہ آپ ایس تبلیغ وچ سارے دیکھن لے لے لے

جسے نہیں سنا لے جنہاں گلاں ول اوہ لوکاں دا ایمان دوار جسے میں اوہ بانٹل لیا

تے چنگیاں میں تے اوہناں لوں من لین نال لوہاں دا اپنا ہی جہا لے۔

ایمناں دلیلاں لوں پیش کران وئی من طعن تے ڈراہن و مسکان دے مضمون قرآن

نے بوست نور نال تے گھڑی مڑی دتے نہیں۔ تاں جے لوکاں دے دلائل دے خبر لے لے

تے نڈیاں وچ سچی گل لوں من لین دی جے تھوڑی جیسی وی رشتہ باقی ہونے تے اوہناں

لوں ضرور اثر ہو جاوے۔

امام احمد ابو داؤد انسائی ابن ماجہ تے طبرانی موراں نے مصنفیل بن یسار توں روایت

کیتنی اے کہ حضور نبی پاک صلی اللہ علیہ وسلم آکھیا سی۔ یس نادب القرآن یعنی قرآن دا

دل سے ایسے احوال اک ہو رہے ہیں کہ "ام القرآن" یعنی قرآن ہی ماں
 کہیا گیا ہے۔ سورہ فاتحہ بارے میں الفاظ کہیں دی وجہ تھے یہ وہی ہے کہ اس وحی قرآن پاک
 کی پوری تعلیم و اخلاص رکھ دیا گیا ہے۔ تھے سورہ یس قرآن داد دھڑکا ہوئے دل
 ایسے لٹی آکھیا گیا ہے کہ اودہ قرآن کی دعوت نوں بڑے بڑے لگڑے تھے رعب دار طریقے نال
 پیش کر دی اے جس نال روح و وحی حرکت تے رقت پیدا ہو جان دی ہے۔

یس و اخلاص

سب توں پہلے رکوع و وحی رب تعالیٰ قرآن پاک دی قسم کھا کے فرماندے میں ہے محمد صلی اللہ
 علیہ وسلم سچے رسول تے سیدھے راہ اُتے میں قرآن خدا دی اتاری ہوئی برحق کتاب اے
 جدھے پیغام سنا کے رسول صلعم اوس قوم نوں ڈران جنہاں دے باپ دادیاں نوں خبر دار
 نہیں کیتا گیا۔ تے اودہ کھلی گمراہی وچ نہیں۔ جے اودہ ایمان نہ لیاون تے تہاڈا محمد کوئی قصور
 نہیں، بلکہ خدا دا عذاب اوہناں کافراں دا مقدر بن گیا ہے۔

دو جے رکوع و وحی اللہ تعالیٰ فرماندے میں کہ ایہناں نوں پہلیاں توہاں دیاں گلاں
 دس دیو جنہاں رب دے رسولان نوں جھٹلایا تے اودہ تہاڈے برباد ہون دے رہے تے نہ منن
 والیاں کافراں واسطے اوہناں دے بھیڑیاں عملاں دی وجہ نال کوئی سفارش کرن والا وی
 نہیں۔ افسوس دی تے صرف ایہ دے جے لوکی برباد ہون والیاں لوکاں ولوں ویکھ کے ری
 عبرت نہیں بھڑوے۔

ترتیب کے رکوع و وحی مختلف نعمتاں دا ذکر کر کے فرمایا گیا کہ رب توں بغیر کوئی ہوزات
 ایہ سب کچھ دین والی تے پیدا کرن والی ہے وے ناشکرے بے غفل رب دا عذاب منگ
 بے نہیں آخر کو چیک نال سارے جکڑے جانے نہیں۔ تے اوس ویلے کوئی گھراں وں نہیں
 مرے گا۔

پوتھے رکوع و وحی قیامت یعنی مرن توں پھول نوں ہون تے میدان حشر دیاں این

خدا تعالیٰ فرمانے میں ایسا ہی وعدہ ہے کہ ہر اتھاڑے نالی کیتا سی تے آج کسے جی نالی ظلم نہیں ہوگا۔ ہر کوئی اپنے کمان و عملوں (دباہر لہ پاوے گا نہ دیاں دے موناں اتے مہراں لگاؤنیاں جان گیاں فیر اینہاں دے مہتر پیر تے جسے دے دوجے سارے حصے گواہیاں دین گے۔

پہنچو میں رکوع و بیچ اللہ تعالیٰ نے کئی احسان جنہا کے اکھیاں سبے بند سے اپنی اوقات نوں بھل گئے نہیں، اسان او منیاں نوں پاؤ دے اک نظرے توں بنایا تے حیوان او منیاں دے تابع کرتے فیر کھال نوں او منیاں دیاں لوڑاں خاطر سوکلا دیا پر ایہ عقلمند و پیر و فیر وی قیامت اتے ایمان نہیں لینا وندے۔ اللہ تعالیٰ جدوی کوئی شے بنان و ارادہ اوندے نہیں اوس نوں حکم کر دے نہیں ہو جا فیر اوہ فوراً ہو جانوی اے۔ رب دی ذات بالکل بے نیب اے تے لکھاں و اراج صرف اوسے دے مہتر اے۔

ایس ویان متاں

- ۱۔ اللہ تعالیٰ دی رضا دے طلب کار رہو۔ تقویٰ کرو تے اوس ویان غذا باں کو لوں وور تاں جے تسی چھٹکے راپاؤ۔
- ۲۔ خدا ویان رسولاں نوں برحق منوں تے او منیاں نالی ٹھٹھ نڈانی سرگز ناکر و نبی و اکلم کار سب کچھ عین رب دے حکم مطابق ہونوالے۔ نبی و اکلم کاروں رب دی تابعدار اے۔ کل اتہنے مکاری اے کہ محمد اکلم رب دے کچھ رسول نہیں تے جہڑا او منیاں دی من گیا اوہ تر گیا۔
- ۳۔ قرآن مجید تے ایمان لیاؤ ایہ رب دی بچی تے برحق لکھاں اتے تے جو ایس من حکم نہیں اوہ سارے دے سارے اوس پاک ذات دے حکم نہیں جس دے ہتھ اتے آسے
- ۴۔ قیامت تے ایمان رکھو بہر ارب پانی دے اک نظرے توں بند پیدا کر سکدا اے اوہ مرادے ویان بھیاں بھیاں نوں دن زور دے سارا اتے تے دے دان لکھاں حکم نہیں کیتا جائے کہ کوئی اپنے اعمال دباہر پاوے گا۔

ایس دی فضیلت

حضرت ایس سورۃ نون اک واری پڑھے اوس نون چار قرآن پڑھن دا ثواب مللا اے
تے جہڑا ایس سورۃ نون روز سویلے (صبح) پڑھے اوہ سارا دن اوس دا بڑی چنگی طرحاں
لکھا اے تے رب تعالیٰ اوہرے ہر کم وچ برکت پاندے ہیں۔

شان نزول

تفسیر ال دے لکھاری قرآن پاک دی ہر اک آیت دا شان نزول دے سدے نیس پنج ایہ
آیت نڈاں بندہ سے بانڈاں لوکاں لئی اتری سیہ لکھاری ایہناں چیزاں دا لکھنا یا دسنا بڑا ضروری
جانڈے نیس۔ حالانکہ ایہ ساریاں گلاں بے سند نیس کیوں جے قرآن مجید سارے دا سارا صرف
نیدیاں تے جتھاں دی سبائی تے روحانی سیدھی اتا ریا گیا اے۔ ایس داکساک فرقہ یاں اک
نبدے نال کوئی واسطہ نہیں۔ جدوں تک بندے تے جن ایس دنیا تے آباد نیس اوہناں لئی
قرآن پاک دا موجود ہونا بوہتا ضروری اے۔ تے رب دی مرضی وی ایہو ای اے اتناں ای
رب تعالیٰ تے زبانی دی لوڑ موافق اک قانون دے طور تے اپنے رسولوں دی راہیں ساری
دنیا دے لوکاں لئی وکھو دکھ بولیاں وچ ایہ نازل فرمایا تے ۲۳ ورہیاں وچ قرآن دا نزول
وی ایس گل دی کھلی دلیل اے کہ جدوں رب نے کسے موقع تے لوکاں وچ ایہ حکم منن دا مادہ
وکیعیا اوہوں آسانی کتاب دا کوئی خاص ٹکڑا نازل فرماتا تاں جے لوکی ایس نون اپنے دل
تے داغ وچ سوکھیاں بہا لین تے ساری کتاب ای ایسے طریقے نال نازل ہوئی۔ پر یاد رکھن
والی شے ایہ دے کہ زمانہ نزول وچ صہو اے خاص واقعہ ہوا ہو جانا۔ کوئی حرج نہیں بلکہ ایہ
نال رب دا وہ سنہو بڑا پیغام، چنگی طرحاں یاد رہندا اے پر کھاریاں نے ایسے گل نون
پتے پتے تے شان نزول قرار دے لیا۔ ایہدے نون کوئی نبدہ بالکل خیال نہ کرے کہ جے
ایہ واقعہ پیش نہ آؤندا تے قرآن دی فلاں آیت یاں سورۃ کدی وی نازل نہ کیتی جاندی
کیوں جے ایسیاں گلاں رب دی روبرو بیت دے الٹ نیس۔ ایسے طرحاں ای کہنا کہ قرآن پاک دا

فلاں حصہ یاں سورۃ صرف فلاں لوگاں لئی نازل ہوئی ایہہ وی قرآن دی شان اتے حرف اے
 سو کجھ مخصوصہ واقعات قول بضر باقی دے سب خیالات و واقعات بے سند نے قیاسی ہیں۔
 جویں ایہہ گل کہنا کہ ایہہ سورۃ صرف اے دے مشرکاں لئی نازل کہتی گئی اے یاں ہی قریشہ یاں
 بنو نضیر ابو جہل ابو طالب لئی اے بلکہ ایہہ یاری مخلوق لئی نازل کہتی گیا اے۔ تاں جے لوکی کفر دے
 شرک شیعے و چوں نکل کے تے سدھے راہ لگسا جان ہر اک لئی مسم تے روح نوں سیدھناں دی
 ڈاڈر اندر رکھا اے۔ ایہہ آج تاہیں نہیں ہو بیجے اک قوم اسی صرف اپنے آپ نوں میناھے تے
 دوجے لوکی کفر دے انہیریاں وچ رہن۔ ایہہ وی تصدیق و بیچ کئی آیتاں پیش کیتیاں جاسکدیاں
 نہیں جویں پ ۲۵، ع دی پنجویں آیت وچ اللہ تعالیٰ فرمادے نہیں کہ اسان قرآن پاک
 تیرے دل لکھیا عربی زبان وچ جہڑا بالکل بے مثل تے گل اے تاں جے توں ڈرا نہیں وڈیاں
 شہراں دیاں لوگاں نوں لٹے جوادہناں دے دوائے اے من دالے نہیں۔ اک دوجی آیت
 ر ۱۰، ع وچ رب تعالیٰ فرمادے نہیں جے ایہہ قرات پاک ساری دنیا دے لوگاں لئی مکمل
 عبرت اے تے رب توں ڈران والیاں واسطے وڈی بدلیائی تے ہدایت اے۔ مطلب ایہہ
 جے کسے اک اتفاقی واقع نوں شان نزول کہ لینا چنکا نہیں کیوں جے ایہہ وں ثابت ہو
 ہو چکیا اے کہ قرآن پاک اک اک حرف لوح محفوظ تے لکھیا ہویا اے تے مخلوق وچ اخلاقی
 واقعات پہلاں دی منہ دے رہے من وی ہو رہے نہیں ستارگوں دی منہ دے رہن گے۔ تے
 جہڑے واقعات قرآن مجید نال تعلق رکھدے میں انج دساں اے کہ اوہ پہلے دن توں لکھے جا
 چکے نہیں۔ تے اللہ تعالیٰ دی مرضی وی ایس طرحاں ان س جے قرآن پاک دے کسے خاص ٹکڑے
 نوں کسے خاص واقع دے نال نازل فوائے (پ ۱، ع) پہلی آیت توں صاف چہ لکھا
 اے کہ اوس عورت دا کہنا اسان من لیا جہڑی اپنے دے سامیں نال پھیلانا حاکم من اتے
 تیرے نال ریہڑ پابوئیں اے جد کہ لوہ رب دی ورکھاہ وچ عاجزی کر رکھا تے اللہ تعالیٰ
 نے تہاڈے سوال جواب سن لئے ہیں۔ کیوں جے رب تعالیٰ ساری مخلوقات دیاں کلاں سنن
 والا تے سارے لوگاں دے دلاں دے حال جانن والا اے ایس نوں تہہ لگدا اے کہ ایس
 اتنا تہہ شکایت دے نال اکی قرآن پاک دی ایس آیت دالوح محفوظ توں نازل ہونا

رب دے علم و بیچ لکھیا ہو یا سی پر ایہ ایمان رکھنا دین فضول اے جے واقعہ پیش نہ آؤندا
تے ایہ آیت کہ دے وی نازل نہ ہوندی کیوں جے ایس طرحاں لوکاں نوں سید حسن دا ڈھنگ
رب وی طرفوں ناکمل رہ جانوا۔ ایسے طرحاں شراب، اجوا، سود وغیرہ تے نماز جمعہ تے حج
تے زکوٰۃ دیکھنے رب دی خاص مرضی دے مطابق نازل ہونوے لے کے کیوں جے اوہناں دا اکو
واری نازل کرنا وی رب دی حکمت توں خالی نہیں سی۔ تاں جے ہولی ہولی وار و واری
مستلے نازل ہون۔ جد کہ لوکاں وچ ایہناں نوں سہن تے جھلن دا مادہ پیدا ہو چکیا ہونے
اصل وچ ایہ اتفاقیتہ قنسنے نہیں تے، اتفاقیتہ واقعے اکثر ہونوے رہندے نہیں۔
سورۃ یاسس دا اٹھان نزول وی ایس طرحاں ای اے خدا پاک نے ایس نوں قرآن
پاک دا دھڑکدا ہو یا دل بنا دنا اے پر جے کوئی آکھے کہ ایہ صرف مکے دیاں لوکاں لئی نازل
ہوئی۔ ساڈے لئی نہیں تے اوہ غلط کہندے اے۔

یاسس دی کھیا

سو نہہ ای حکمت والے قرآن دی کہ محمد صلی اللہ علیہ وسلم پیغمبر ایں وچوں نہیں تے سدھے
راہ اٹنے نہیں۔ ایہ رب تعالیٰ نے رسول نوں تگریاں کرن لئی سو نہ کھادی اے ۱
ایہ قرآن خدا مہربان نازل کیتا اے آپ اوہناں لوکاں نوں ڈراؤ بھڑے بے سرت
نہیں۔ کیوں جے اوہناں دے پیروادے نہیں ڈراؤ گئے جو تھیاں لوکاں دے کماں توں
ثابت ہو گیا سی جاوہ ایمان نہیں لیاون گے۔ اساں اوہناں دے گل وچ پچھا ہی پادتی اے
ایس لئی اوہناں دے سر لچھے نہیں تے اوہناں دے لگے وی کندھ کر دتی اے تے چکھے
وی کندھ کر دتی اے۔ ایہ دے نال اوہ ہر پاسیوں ڈکے گئے نہیں۔ اوہناں لئی تہاڈا ڈراؤ
ڈراؤناں اکو جیہا اے تسی صرف اوہناں لوکاں نوں ڈراؤ بھڑے تہاڈے آکھے تے چلن تے بن
ڈھیاں رب توں ڈرن تسی اوہناں نوں ایس دے بدلے خوشخبری سنا دیو۔ اسی مردیاں
نوں زندہ کراں گے تے اسی اوہ کم لکھنے آں جیہڑے تہاں لگے واسطے کیتے نہیں تے اوہ وی

لکھنے آں چہڑے تسی کچھے چھڈ جاندے او۔ اسان ایس ہر شے اک کھلی کتاب وچ لکھ رکھو
 اے تسی او منہاں نرس بستی دے ورسیناں واقعہ سناؤ جتنے اسان دونی گھلے لوکاں تر
 زوں جھوٹا آکھیا نیر تریجا گھلیا او منہاں نے آکھیا جیسی اللہ تعالیٰ دے گھلے آں
 لوکاں آکھیا تسی ساڈی طرحاں بندے اوتے اللہ تعالیٰ کوئی شے نازل نہیں کیتی تسی
 نرا جھوٹ بولدے اور فیر او منہاں (رسول لال) نے آکھیا جی اللہ گواہ اے اسی تہاڈے کول
 گیلے گئے آں تے ساڈے ذمے اوہا کھلا کھلا حکم سناؤ تیا ایں اوہ لوک آکھن گے
 تسی (رسول لال) منحوس اوتے جے تسی ایس مل توں نٹھے فیر اسی وٹیاں نال تہاڈا کھ
 کرویاں گے تے ساڈے کولوں تہاڈوں تو اٹھا اٹھا پر پڑے دار جے تسی ایس مل توں
 بیٹرا کھجے اوہ رب دا گھلیا سنیر ہر تہاڈے تے تائیں اچھا ایجاے۔ تے فیر تہاڈوں
 نحوست تہاڈے نال تسی تے حدوں ای ٹنک گئے او۔ اک رب دا گھلیا (رسول لال)
 شہ دے دو جے پاسیوں آ گیا۔ اوں نے آکھیا جی منہاں رسول لال دیاں دلال اتے
 جلدو جھڑے تہاڈے کولوں کچھ وی نہیں منکدے۔ حالانکہ اوہ سدے راد گئے دی نہیں
 میرے کول کھٹرا جانا ایں جلدے نال میں اور بدی رندا، تہاڈی نہ لراں نہیں مینوں
 پیدا کیتا اسے تے جلدے کول تہاڈوں پر تے لے جانا ایں لیا میں ہن خدا توں جھڈ
 کے او منہاں دی پوجا پاٹ کران۔ جلدوں خدا تعالیٰ کوئی دکھ دیرے تے اوہ جھڈا نہ
 سکن جے میں ایچ کران تے سراسر لہرا ہی اے چلو میں تے تہاڈے خدا تے ایمان لے آندا
 اے پر ہن تسی میری وی کل ستو۔ او منوں اللہ تعالیٰ عزت وسی واسل ہون د
 نام و بندے نہیں تے اوہ آکھیا اے افسوس ایس مل واسے جے میری قوم توں وی پڑ ہوندا
 جھڑی عزت مینوں رب دتی اے بڑیاں لوکاں۔ اے ایسا سو۔ اسان اوہ دے
 توں پھول فرشتیاں وراثت آسماں توں نہیں گھلیا تے نہ ہی اسان و لوہا
 اوہ سزا اک ڈاڈھی پاڑ پیک سی تے اوہ سارے کووارک ابدان جانے نہیں افسوس
 اتے کہایتے لکھی وی کوئی ایس لڑھان دار رسول نہیں آیا جہو او منہاں لوکاں کھج وندا
 نہ بنان ہووے۔ کیا بہناں لوکاں ایس پاسے دھیان نہیں لیتا کہ ایس توں پڑاں

کتیاں لوکاں لوں غرق کتیاں سے پر اوہ فیر اوہناں ول نہیں مڑ دے اوہناں وچ اِک
 وی ایہیا نہیں جہڑا ساڈے سامنے نہ کیتا جاوے گا۔ اوہناں لوکاں لئی اِک نشانی
 مودہ زمین ایں جنہوں اسال زندہ کیتا تے اوہرے وچ کھان پین دیاں چیزاں پدا کتیاں
 اوہ لوک اوہرے وچوں اِک کھاندے نہیں۔ اسال کھجوراں تے انگوراں دے بوٹے آگائے
 فیر اہدے وچ چٹھے چلا دتے تے تاں جے لوکی یاگاں دے پھل کھان۔ ایہناں پھلاں لوں
 لوکاں دیاں مہتھاں نہیں بنا یا فیر وی تسی شکر نہیں کرے اوہ سوہنے رب حاجی نے
 جوڑے جوڑے بنائے بندیاں دے تے ہر وی سب کچھ دے فیر آگائے زمین وچ بوٹے
 اِک ہر نشانی اوہناں لئی رات لے جیوں دن توں کچھ لینے آں تے اوہ واری اہیرا
 ہو جاندا اے تے اِک نشانی سورج اے جہڑا پٹے راہ وئی چلدا اے ایہ اندازے
 وڈے رب دے نال چلے نہیں چن واسطے وی ایہ پکا کتیا اے تے اوہ کھجور دی
 سکتی چھمک وانگول رہ جاندا اے سو سج دی جرات نہیں جے اوہ چن لوں پھڑ لوے تے نہ
 کدی رات دن توں پہلاں آسکدی اے دو نویں وکھرے وکھرے راہ اتے رتے نہیں
 اسال اوہناں دے پیرواں لوں بیڑی وچ بہایا نالے بیڑی دی ہر شے پدا کیتی جدھے
 وچ ایہ لوک بہندے نہیں۔ جے ایس چاہتے تے غرق کر دیندے تے کوئی نہیں اوہناں
 لوں بوہڑن والا تے نال اِک اوہناں دی مدت لوں کوئی اپڑے دا ایہ ساڈی اِک جہڑی
 ایں کہ ٹھیک وقت اتے اوہناں لوں فائرہ دیتا تے اوہناں لوکاں لوں اکھیا جاندا اے
 کہ تسی ایس مذاب کو لوں ڈرو جہڑا تہاڈے سامنے ویں تاں جے تہاڈے اتے اللہ
 دی رحمت ہو جاوے۔ پر اہدے الٹ اوہناں لوں کوئی پوراہ نہیں تے کوئی وی ایسی
 آیت نہیں جس دا اوہناں انکار نہ کیتا ہووے جیوں لوہناں لوں اکھیا جاندا رب دے
 دتے وچوں خرچ کرو تے اوہ آکھدے نہیں جیسی اوہناں لوکاں لوں کھان لئی کیوں دیئے
 جے رب چاہے تے اوہناں لئی پ بہتیرا دے چھڈے تسی وڈی غلطی تے او ایہ لوک کہندے
 سن جے تسی سچے اوتے ایہ وعدہ زقیامت کدوں پورا ہووے دا آخر اوہناں لوکاں
 لوں زقیامت آ پھڑے وی اوہ ڈاڈی چمک جیوں سارے کسے لوں کچھ دی نہ آکھ سکے

دے تے زاکہ اور کھراں دل اپڑن دے فیروجن ہاری جیوں نادو بے دی اکو واری
 قہراں وچوں نکل کے نس ہیں دے آکھن دے ساڈنی کھینچی لے بے سانوں کسے اٹھا دتا مے
 ایہ اکی قیامت اسے جہدا اللہ تعالیٰ نے وعدہ کیتا سی تے پیہراں دی خبر دتی سی فیروز
 آدے گی جس وے مال سارے اکٹھے ہو کے ساڈے اگے حاضر ہو بان دے نئے اوس دن کسے
 بندے اتے ظلم نہیں ہووے گا۔ تہاڑوں اپنے کماں دا بدلہ لے جا کے دابنتی لوک اوس دن
 اپنیاں کماں لے بڑے خوش ہون دے۔ اور نیک بندے سو بنے گدیے لاکے مہیٹن گے اوتھے
 میوے ہون دے تے چہڑا میوہ اوہ منگن دے حاضر ہو جاوے گا اوہناں نوں خدا
 تعالیٰ دی طرفوں سلام آکھیا جائے گا۔ رب تعالیٰ حکم دین گئے لے مجرموں دے کسے
 ہو جاوے اوس آدم دی اولاد تہاڑوں میں آکھیا سی شیطان دے پچھے نہ پھیرو کیوں بے
 اوہ تہاڑا کھلم کھلا دشمن ایسی تھی صرف میری اکی عبادت کر یو ایہ اکی سدھا را دے
 اوہ شیطان جنہیں اٹری وڈی جماعت نوں گمراہ کیتا مے کیتا سی نہیں سو جاوے تہاڑے
 عملاں کیتے تہاڑے مال و وزخ دا وعدہ کیتا سی سواج اپنے کفر دا بدلہ پان لئی ووزخ
 وچ ڈر جاوے ایسے اوہناں دیاں مودناں اتے مہراں لاریاں دے فیروزناں دے متقیہ
 گو اپناں دیہن دے جے دنیا وچ ایہ ساڈے نالی کیہہ کردار بیاتے اسی جہاندے
 تے دنیا وچ تہاڑوں اکتال تباہ کر دیندے فیروز کس طرحاں ویکھ سکدے جے اسی جہاندے
 تہاڑوں شکلاں بدل دیندے جاں تہاڑوں کیجہ ہون۔ لوکاں نوں دسا دیندے جس بندے دی
 اسی عمر ملتی کرنی آں آخر اتے اوہ کی مست مار دینے آں تے اوہ بڑا مہر کے فیروز بچیاں ایسا
 گھڑاں کرنیاں شروع کر دیندا اسے تے لوک اوہ دے اٹے بندے نہیں کیا اوہ نہیں جاتا
 جساں تہاڑوں (نہی پاک) بالکل شاعر نہیں بنایا تے زاکہ اوہناں بیٹ بڑے سہا
 نہیں۔ جو کچھ دی تھی اوس بندے اور سدا سچا کلام ایسے تے رب دیاں کماں نوں روکاں
 وچ عام کر دیوتاں جے سب جیو تہاڑوں نوں ڈراو تے کافراں اتے عذاب دی گل کئی ہو
 جاوے۔ ایہناں لوکاں نے اہدے اتے کدی نظر نہیں کیتی اوہناں دے نفع واسطے
 اسان اپناں ہتھان مال ڈگر بنا کے اوہناں دے تابع کر دتے جنہاں وچوں کجھ ایہ

ہیں اسی اونہاں اُتے سواری کر ڈکٹیاں دا گوشت کھاندے او کتیاں دا دودھ پینے
 اں تے دو جیاں کو لوں ہو رکھی فائدے اٹھاندے او پر اللہ تعالیٰ دا شکر نہیں کر دے۔
 تے اوس توں ہوا ہو رناں نوں چنگا سمجھ دے او اسی لسی بجاوہ ہر ویلے تہاڈی کندھ بچھے
 نہیں۔ حالانکہ اوہ منلے نہ کجھ تہا لوں دے سکدے نہیں تے بدوں ملنے کیتے جان دے
 اوہ اپناں لوکاں دے ویری ہو جان دے۔ ایہہ گلاں تہاڈے لسی اکھیاں نہیں بیشک
 اسی جانتے آں جو کجھ لوکل دیاں دلال وچ اے تے جو کجھ ظاہر کر دے نہیں کیا بندے
 نوں ایہہ پتہ نہیں جے اسماں اوس نوں پانی دے اک پلٹ قطرے توں پیدا کیتا
 اوہ اپنے اصل نوں بھل کے تے اچ کھلم کھلا رب دی شان تے حرف دھرن والا رہ پھڑی
 بن گیا اے ایہہ آکھدے نہیں جھگیاں ٹھیاں نوں کون زندہ کرے داتسی جواب دیو کہ
 جس نے پہلی واری تہا لوں بنایا اسی اوہی ہن دی زندہ کرے دا اوہ ہر طرحاں دا پیدا
 کرناں جاندا اے اوہ ایسا مالک اے جے درختاں نوں تہاڈے آگ بالن لسی سکا دیندا اے
 فیرتسی آگ بال دے او جنہیں آسمان تے زمین بنا تے نہیں۔ کیا قادر نہیں جے تہاڈے
 جہے اوہ فیر پیدا کر دیوے ایہدے وچ کوئی شک نہیں کہ اوہ ہر شے جانن والا اے
 تے جدوں دی کسے شے نوں حکم دیندا ہو جاکے سوادہ او سے ویلے ٹٹاٹھ ہو جاندا
 اے اوہی ذات پاک اے جس دے متھ وچ پورا اختیار تے راج اے۔ تے نسلاں ساریاں
 اوہدے اسی کوں فیر تے تے کے جانا ایں۔

سورة یس

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اللہ کے ناموں پر آمین اور رحمت والا ہے

یس ۝ وَالْقُرْآنِ الْحَکِیْمِ ۝ اِنَّکَ لَمِنَ الْمُرْسَلِیْنَ ۝

یس سونہ ایس قرآن کے دی ضرورتوں گھیاں ہریاں وچوں ایسے

عَلٰی صِرَاطٍ مُّسْتَقِیْمٍ ۝ تَنْزِیْلِ الْعَزِیْزِ الرَّحِیْمِ ۝

اے راہ سترھے دے آتا ایں ڈاڑھے سے رحمت والے دے

لَتُنذِرَ قَوْمًا مَّا اَنْذَرْتَهُمْ فَمَنْ غَفِلُوْنَ ۝

توں جے ڈریاں او ہنیاں لوکاں توں نہیں ڈرائے گئے جنہاں دے ڈوڑھے بے تڑپ نہیں

لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلٰی اَکْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا یُؤْمِنُوْنَ ۝

ذو حق نکر گیا ہے ہنیاں ہی پر او ہنیاں نہیں منیاں لے

اِنَّا جَعَلْنَا فِیْ اَعْنَاقِهِمْ اَغْلَالًا فَهٰی اِلَیْهَا اُذْقَانِ ۝

اساں کر متے او ہنیاں دیاں ڈاڑھیاں ڈکروناں، ڈوڑھوں سو اوہ حق نہیں او ہنیاں دیاں کھڑیاں

فَهُمْ مُّشْعَوْنَ ۝ وَجَعَلْنَا مِنْ بَیْنِ اَیْدِیْهِمْ

تیک سوار ہنیاں دے سر پتے ہیں سے تے اساں بنا دتی اس گ او ہنیاں دے کندھ تے تے

قرآن دے ایہہ حرف غور دی بندہ یالٹی نازل کیتے گئے نہیں تے بانوں دچا کرنی چاہی وی اسے

سَدًّا وَرَيْنَ خَلْفَيْهِ سَدًّا فَأَشْبَيْتُمْ فَهَدُّ

اوہناں دے کندھ او لیا راہ ایس طرحاں اوہ ڈھک وتے گئے فیس سوا اوہ

لَا يُبْصِرُونَ ○

نہیں دیکھدے تے

۱- ابن عباس، عکرمہ، حسن بصری تے ابرسغیان بن عینہ واقول اسے کہ ایس دے
مغنی "اسے انساناں" اسے شاہ نہیں تے بعض تفسیر لکھن و الیاں ایس نوں
"یا سید" دا مخفف قرار دتا اسے ایس تاویل دی رو نال ایہناں لفظاں
دے مخاطب نبی صلی اللہ علیہ وسلم نہیں۔

۲- ایس طرحاں کلام توں شروع کرن دی وجہ ایہہ نہیں کہ معاذ اللہ نبی اکرم صلی اللہ
علیہ وسلم نوں اپنی نبوت و حج کوئی شک سی تے اللہ تعالیٰ نے اوہناں توں یقین
دلان واسطے ایہہ گل کہی۔ بلکہ اسل وجہ ایہہ سی کہ اوہ وقت کفار مکہ بڑی شدت تے
حضور صلعم دی مخالفت کر رہے سن، ایس واسطے اللہ تعالیٰ نے بغیر کسے تہید دے
... ٹھہوں ذکر ای ایہہ چھپیر دتا اسے کہ "یقیناً تسی رسولاں وچوں اوہ یعنی اوہ
لوک پڑے غلط نہیں بہرے تہاڈی نبوت دا انکار کر رہے نہیں ایس گل تے زور دین لئی
پکے تے دانائی والے قرآن دی سور نہ کہادی اسے نبوت دا سب توں وڈا ثبوت
تے خود فرماں ایس جہڑا سیانف درانائی تے حکمت نال بھیریا ہوا اسے تے ایہہ گل
ثبوت لئی بگڑی اسے کہ جہڑا آدمی داناواں تے سیانیاں والا کلام پیش کر رہیا
اسے اوہ بیہیا خدا دار رسول اسے۔ کوئی عام انسان ایج دا کلام پیش کرای نہیں سکدا
تے جہڑے لوک مستور نوں باندرے نہیں اوہ کدی وی ایس غلط فہمی وچ نہیں
پے سکدے کہ ایہہ کلام اوہ آپ گھڑ کے لیا رہے نے یا کسے ہور بندے کوہوں

سکھ رہے نہیں۔

۳۔ قرآن و سے نازل کرن وکے دیاں در سخنان بیان کیتیاں گیاں تھے پہلی سب توں
تگڑا تے زرواں ا غالب تے زبردست ا سکے دو جی ا رہ ہر بان تے نیم ایس۔ پہلی صفت
بیان کرن و ا مقصد لوکاں نوں ایس حقیقت تے بتیہ کن ایس کو ایسہ قرآن کے
شہدے نصیحت کرن واسے دی کیتیاں نہیں جس نوں تسی لفظ ادا کر دیوتے تہا ڈا
کچھ نہیں رگڑ و ا۔ بلکہ اہر تے اوس ا سکھ ایس جہڑا ساریاں کو لوں ڈا اڈاں
تے جس نوں اپنیاں نیسیاں تے سہل کرن نوں کوئی روک نہیں سکدا۔ دوجی صفت
وسدی اسے کہ اوس دی وڈی مہربانی ایس جے اوسنے تہا ڈی رہنمائی لئی تے کھلے رکھے
ایہ وڈی کتاب اتاری تاں جے تسی گمراہی کو لوں سچ کے مددے راہ تے سہل سکوتے
تہا نوں دو نراں چاناں وچ کامیا بیاں حاصل ہو سکین

۴۔ ایس آیت سے دو تہے ہو سکدے ہیں اک تے جہڑا بیان کرنا گیا اسے تے دوجا تہے
ایہ وی ہو سکدا اسے تسی ڈراؤ اک قوم دیاں نوکاں نوں اوس گل نوں حس کوں
ا دیناں وڈے وڈیر نہیں ڈرا سکے گئے ایس کے ایہ جہڑے تے (یہ تہے نہیں) جہڑا مطلب
یہا ہا وکے تے تہے دیں پیر و اویاں ول ا سارے کیراں نیہ سرب ذات تہا تہا
آپنے سن تے دوجا مطلب ا اختیار کرن دی اہ وکے کہ پچھلے زہ تے وچ اہ ایہا
پنیاں پیراں وکے ذریعے قوم دیاں وڈیاں وڈیریاں نوں آیا ایس اوس دی اہ
نوں کوئی تہ نہیں۔

۵۔ ایس آیت وچ ا دیناں نوں داؤ کر اسے تے سب سے پہلی اہ تہ علیہ وسلم نوں
تبلیغ وکے تہا بلے تے صدقہ ہٹ دیناں کوں کہ تے جسے ان دیناں کوں تہا
بھلے تہی تہا تہہ سب سے پہلی اہ تہ علیہ وسلم نوں اہ نہیں تہی۔ ا دیناں وکے بارے اللہ پال کنڈرت
تے جے اہ تہ اب وکے مستحق ہو جیکے تہ ایس واسطے اہان نہیں لیا و تہ کے مطلب
ایہ کہ لوک پیراں دی گل تے کن نہیں وکے تہ اہ وکے تہ اہ وکے تہ اہ وکے
پچھلے تہ نہیں۔ ا دیناں وکے تہا تہ اہان تہ اہ وکے تہ اہ وکے تہ اہ وکے

ایس گنڈمی نوں اگے چل کے کھول ڈنا گیا اے کہ رتھی تے سرف اوس شخص نوں ڈرا سکوت او جہڑا گل من مے تے بن دیکھے نندا نوں ڈرے۔

۶۔ ایس آیت ورج رطوق " تو د امراد اوہناں دی اپنی برٹ دھرمی ایس جہڑی حق منن نوں اوہناں نوں روکری رہی اے " ٹھوڈیاں تیک جکڑے ہون تے ہرچکے کھلوتے ہون " توں مراد ایہہ دے کہ اوہناں دیاں گرواں غرور مکتبرتے وڈیاں دی وجہ نال آکر دیاں ہویاں نیں۔ اللہ پاک فرمادے نیں کہ ایس آکر نوں اوہناں دے گل دا طوق بنا دتا اے تے اوس دا نتیجہ ایہہ ہویا اے کہ ہن بھاریں کنی کھلی تے واضح حقیقت اوہناں دے سامنے آجارسے اوہ اوہرے ول کوئی توجہ نہیں کرن گے۔

۷۔ ذات برادری تے نالے من دی چاہ نے اوہناں نوں گھیریا ہویا اے اوہ پھیلیا توں دی تاریخ کولوں کوئی سبق سکھدے نہیں تے نہ اپنے انجام تے غور کرے نیں۔ غلط فہمیاں نے اوہناں دیاں اکھیاں تے پردہ پادتا اے تے اوہناں نوں کھلیاں حقیقتاں دی نظری نہیں آون دیاں۔

وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْتَهُمْ

نے اوہناں لئی اک جیہا اے کہ ڈراویں توں اوہناں نوں یا نہ ڈراویں اوہناں نہیں

لَا يُؤْمِنُونَ ۝ إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ

سوائے ایہدے نہیں کہ توں تے اوس نوں ڈرانا ایس جہڑا ٹرے متنت

مننا

وَحَشَى الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَتِهِ

تے تے ڈرے رحمن توں ہن ڈرناں سو اوہناں نوں چنگی خبر دے بخشش

دالی۔

وَأَجْرِكِرِيدٍ ۝ إِنَّا نَحْنُ نَحْيُ الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا

تے نزدیکی عزت والی دی۔ بے شک اس میں زندہ کرنے آں مردیاں زوں تے کہنے آں

تَدْمُومًا وَأَثَارَهُمْ وَكُلِّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي

اگے گھلیاں تے پچھے چھڈیاں اوہناں یاں نشانیاں زوں تے ہر شے گنی ہوئی اے اسان کتاب کھلی

إِمَامٍ مُّبِينٍ ۝ وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا أَصْحَابَ

روح تے دس ایہناں زوں مثلاً اوس بستی والیاں

الْفَرِيدَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ ۝ إِذْ أَرْسَلْنَا

دی بد آئے اوہناں کول گئے ہونے تے بد گھنے ایسے

إِلَيْهِمْ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَبَّوْا بِثَالِثٍ

اسان اوہناں کول دو رسول سو اوہناں ٹیلا ڈنڈا وال زوں تے تیس

فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ ۝ قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا

اسان اوہناں دی عدت امد کوئی تہیجے نال تے آکیا اوہناں سیراں ایسے ہر تہاڑے نبی درجہ تہا اوہناں

بَشَرٌ مِّثْلَنَا ۝ وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا

سوا کے ہد سے نہیں کہ کسی تہاڑے جیہ تے نہیں اتارنہ رستمن نے کوئی شے لہ بلکہ

أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ۝

تسے جھوٹ بول رہے او لہ

۸ - ایہدا مطلب ایہہ نہیں کہ ایس حالت دیتی تبلیغ کرنیے کارے۔ بلکہ ایہدا مطلب

ایہہ ہے کہ تہاڑی تبلیغ تے ہر اک دے کناں نیک پنہج دی لے پر اوہناں وریج
کچھ لوکی اوہہ میں جنہاں دا مقصد کفر تے شرک اسے تے دوجے اوہہ میں جنہاں دا ذکر
انگن ایت وریج کیتا گیا اسے پہلی قسم دیاں لوکاں نال بدوں واہ پے تے اوہناں نوں پرکھ
نور کہ انکار تے مرٹ دھرمی آتے ڈلے میں تے اوہناں دے پچھے نہ پورہ۔ لیکن
نا ایہدے کہ اپنا کم نہ چھڈو بلکہ کیوں جے تہاں نوں پتہ نہیں کہ اوہناں لوکاں وریج اوہ
نڈا دے بندے کھتے نہیں۔ بھڑے نصیحت من کے نئے خدا توں ڈر کے ایمان
لے آون گے۔ تہاڑی تبلیغ دا اصل مقصد دوجی قسم دے لوکاں نوں تلاش
کرناتے چاہناں ایس۔ کھوتے دی اڑی والیاں نوں چھڈو دے جاؤ۔ نئے
اوہناں بھاگاں والیاں نوں اپنے نال ملاندے جاؤ۔

۹ - ایہیوں ملوم ہوندا اسے کہ آدمی دے اعمال نامے وریج تن قسم دیاں لکھتاں ہونداں

نیں۔ پہلی ہر بندہ چنگے یا مندے کم کردا اسے۔ دوجی بندہ آسے دوالے (ارد گرد)
دیاں چیزاں اتے اپنے عملاں دے نشان بنا دیندا اسے ایہہ سارے نشان اک
وقت ایس طرساں ابر آون گے۔ کہ اوہناں دی اپنی آواز پیدا ہو جائے دی۔
نالے ہر بندے دے خیالاں، ارادیاں تے نیتاں دی پوری کہانی اوس دے
ذہن دی چھٹی آتے کاسی ہوئی صاف نظر آئے گی۔ اوس ویلے ہر چنگے مندے کم
تے اوہدے اٹھن بہن دیاں تصویراں سامنے آجان گیان۔ سچی اپنے مرن کھپوں
اپنی نسل تے معاشرے دے انساناں لسی بھڑے چنگے مندے نشان چھڈ جائے
گا اوہ جڈنگ یا جٹے جھتے کم کر دے رہن گے سارے دے سارے اوس بندے
دے حساب وریج لکھے جانے رہن گے اپنی اولاد نوں جہڑی سدھی یا پھٹی مت
اوس نے دتی نالے زمانے وریج جہڑیاں اچھائیاں یا برائیاں اوس نے کھلا دیاں
تے انساناں واسطے جہڑے پھل یا کٹدے اوہ گڈ گیا اوس دا سارا ریکارڈ تیار
کیتا جا رہے گا۔ بدوں نیک ادب دی سچی ہوئی کھینسی پھل لیا ونڈی رہے دی

اور ہر باقاعدہ حساب لکھیا جاوے گا۔

ع۔ ایس رکوع و بی اللہ تعالیٰ نے مثال دے کے حضور صلعم نون نسلی دتہ جے کر

ایہ لوک تہاڑی گل نہیں من دے تے ایہ کوئی اچرج نہیں کیوں جے ایس توں
پہلاں وی رسولان نال لوکاں نے ایج واسلوک پیا کتیا اے تے اوہ لوک وی ایس
طرحاں دیاں دیہاں دے کے رسولان نوں جھٹلاندے رے جس قسم دیاں دیہاں
لوک تہاڑے سامنے دیندے ہیں

۱۰۔ پہلے تفسیراں دے لکھاری لکھدے نہیں کہ ایتھے بستنی توں مراد شام شہر انطاکیہ

اے تے جہاں رسولان واذکر کتیا گیا اے اوہناں نوں حضرت عیسیٰ علیہ السلام
نے تبلیغ مئی گویا سی۔ ایس قصے دے سلسلے و بی جہڑا ویر واکتیا گیا اے اوہ
نال اک روایت ایہہ وی اے کہ اوس زمانے و بی انطیغش ایس علاقے دا بادشاہ
سی۔ پر ایہہ سارا قصہ عیسائیاں دیاں مستند روایتاں وچوں لیا گیا اے تے تاریخی
نماظ نال ایہہ کوئی پکلی جڑ نہیں۔ انطاکیہ و بی سلوقی خاندان دے تیران بادشاہ
انٹیوکس دے نال دے گزرے نہیں تے ایس خاندان دنی حکومت

نیل سی و بی ختم ہو گئی سی۔ حضرت عیسیٰ علیہ السلام دے نالے و بی شام و
فلسطین واپورا علاقہ رومیاں دے ماتحت سی۔ فریسیا بل دیاں مستند
روایتاں توں ایس نکل واکوئی ثبوت نہیں لدا جے حضرت عیسیٰ علیہ السلام
نے اپنے حواریاں وچوں زہارینش و بی تبلیغ واسطے گسایا ہووے۔ اوہ
الٹا ایہی وی کتاب احسان لوں پر لکدا اے کہ وانیع سلیب دے چند سال
بعد عیسائی مبلغ پہلی واری اوتھے گئے۔ تھامراے کہ جہاں لوکاں نوں اللہ نے
نواہ دے کسے رسول نے بھیجا ہووے۔ جے اوہ تبلیغ واسطے نکلے ہون تے
اوہ کدی ووا اللہ دے رسول نہیں آکھے جاسکدے۔ ایس تو اوہ انجیل دالین
این سب توں غیر معمولی کامیابی حاصل ہوئی۔ حالانکہ قرآن جس سستی دا
ذکر کر گیا اے اوہ کوئی ایج وی بستنی سی جس و بی رسولان وی دعوت نوں

رد کر دتا گیا تھے آخر اوتھے اللہ دا عذاب نازل ہو یا تائین و چوں دی ایسی گل دا کوئی
ثبوت نہیں بلکہ یہ انطاکیہ اتھے کوئی ایسی رصیبت اتزی ہووے۔ بیس نوں۔ سالت
ٹے انکار دا عذاب فرار دتا جا سکدا ہووے۔

ایس سٹ توں بعد ایہہ گل منہ و ستے قابیل نہیں کہ اوہ شہر انطاکیہ سی۔ بستی دا
تعبیر نہ تے قرآن وچ کتیا گیا اسے تے نہ کسے صحیحی تگڑی حدیث وچ بلکہ ایہہ گل کسے
دی مستند ذریعے نال موم نہیں ہوندی کہ ایہہ رسول کوئن سن تے کس زمانے وچ بھیجے
گئے۔ قرآن مجید جس غرض لئی ایہہ قصہ بیان کر رہیا اسے اوہ نوں سمجھن لئی بستی
تے رسولوں و سے نال موم کرن دی ٹوڑوی نہیں۔ قصے و مقصد قوم نوں ایہہ گل دشنا
ایں گھسی انکار۔ مہٹ دسرمی تے قصد دی اوہ تے چل رہے اوہیں راہ تے
اوہیں بستی و سے ٹوک چل رہے سن تے کسی وی اوہ انجام دی تیاری کر رہے اوہ جہڑا
اہر مہال دا ایہہ ایسی گل اک ایہہ گئی نہ ایمان اوہناں دا تے نہ ساڈا۔

۱۱۔ دو بے بھلاں وچ اوہناں دا اکھا سی تے ساڈے جیسے او ایس لئی خدا سے
رسول نہیں سر سکدے۔ مکے دے کافران دا وی ایہہ خیال سی تے اوہ کہندے سن۔
کہ محمد صلی اللہ علیہ وسلم وی اسان جیسے آدمی نہیں۔ لہذا نبی نہیں ہو سکدے تے آج
ساڈا دی ایہہ حال اسے اسی وی اکھدے آن کہ نبی بندہ نہیں ہو سکدا فرق صرف
ایہہ نکلیا اوہ کہندے سن۔ بند نبی نہیں ہو سکدے تے اسی کہندے آن کہ نبی بندہ نہیں
ہو سکدا۔

۱۲۔ ایہہ اک ہو رہا حالت اسے جدھے وچ مکے دے کافر دی مبتلا سن تے ایس زمانے
دے عقلیت پسندی متبلا نہیں اوہناں لوکاں دا ہمیشہ خیال رہیا اسے صرف آملی دیار
دے صحابیوں نال ای دچپسی اسے تے تبدیاں دا معاملہ دس نے تبدیاں اتے جھٹ دتا
اسے جو من دچ آنے کر کوئی جزا سزا نہیں۔

قَالُوا رَبَّنَا عَلِّمْنَا لَكَ مَا سَلَوْنَا ۝ وَمَا

آکھا۔ بتاں ساڈا رہے کہ اسیں غمور ساڈے دل گھٹے گئے آن تے ساڈے

عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاءُ الْمُبِينُ ۝ قَالُوا إِنَّا نَطِيرُ مَا

کہ میں توں بغیر کچھ نہیں کہہ رہا ہوں یا پھر کیا ہوئے سب سے بڑا ایسا عذاب کہلا کہ آکھیا اوہناں میں مندا (بوسنی)

بِكُمْ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهُوا كَثْرَتِكُمْ وَلَيْمَسَّنْكُمْ

بجھنے ان تہاؤں میں نہ مڑو گئے تھے ورنے مارا گئے تھانوں اوریاں گئے تھے سانس توں لے گئے

مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ قَالُوا اطَّيَّرْنَا بِكُمْ أَفِئ

تھانوں وکہ عذاب، وڈا اٹلہ آکھیا اوہناں تہاؤں بڑی تہاؤں سے نال - کیا تم توں

ذَلِمْنَا لَمْ نَجْعَلْ لَكُمْ قَوْمًا مَسْرِفُونَ ۝ وَجَاءَ

مست وکلی ایسا بڑا بڑا لشکر لوگ عداوتوں میں گئے ہوئے اس لئے نئے آیا ایک

مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى ۝ قَالَ يَاقَوْمِ

نہہ بستی سے پر لے پاسیوں وڈیا ہویا آکھیا اس نے اس کے

اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ ۝ اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْئَلُكُمْ

ٹو کہے کہیاں رہیں انہوں میں کہ لوگوں کے اوس سے بڑا انہیں ملکہ تھانوں

أَجْرًا وَهُمْ كَهْتَدُونَ ۝ وَمَالِيَ لَا أَعْبُدُ الَّذِي

کوئی بدلہ تہاؤں آج سے اس لئے کہ میں نے کوئی نہیں عبادت کرنا میں نے

فَطَرَنِي وَالْيَدِ تَرْجِعُونَ ۝

ذات وکلی جس نے میںوں پیدا کیا تہاؤں سے واپس لے لیا ہے

۱۳ - ساڈا کم ایس توں روحو کچھ نہیں کہ جہڑا پیغام رب نے تہاڈے تک پہنچاں دا
 ذمہ ساڈے اتے لایا اے اور تہاڈوں پچا دیہہ - اہدے دے تہاڈوں اختیار
 اے جہاں توں من لو تے جہاں توں نہ منوں ایہہ ساڈا ذمہ تہیں کہ زور و زوری تہاڈوں
 منائیے - جے تہی نہ منوں گے تے تہاڈے انکار تہی ایس نہیں پھڑے جان لگے بلکہ
 تہاڈے گناہ دا جواب خود تہاڈوں ای دینا پڑے گا -

۱۴ - ایس توں اوہناں لوکاں دا مطلب ایہہ سی کہ تہی ساڈے واسطے منحوس اور
 تہاڈے ساڈے خدا دا دل دے خلاف گلاں کیتیاں ایس دی وجہ نال ساڈے
 دیو تے ناراض ہو گئے نہیں تے ہن جہڑیاں مصیبتاں ساڈے اتے اتر رہیاں نہیں
 اوہ تہاڈی وجہ نال تہیں شاید کفر دی شامت نال کال پیا ہووے اوں توں
 بدسگنی جا تو نہیں - یا آپے وچ پھیک پے گئی ہووے گی کسے منیاں جس نے کہا ایہہ
 قوم میری اکھا متوں رسولان داتے کسے نہ منیاں ایس توں بدسگنی رہ تہی
 آکھیں نہیں - ایہو جہاں گلاں عرب دے کافر تے منافی کر رہے سن -

۱۵ - کوئی وی کسے تہی شخص نہیں ہر شخص دی تقدیر دالکھیا اوہری گردن وچ ٹنگ
 رہیا اے جے کوئی بریاں دیکھدا اے تے اپنے نصیب دی تے جے چنگیاں
 دیکھدا اے تے اوہ وی اپنے نصیباں دی -

۱۶ - یعنی اصل گل ایہہ دے کہ تہی چنگیاں کوں نستا چاہندے او تے ہدایت نالوں
 گرا ہی تہاڈوں زیادہ مومنی ایس -

۱۷ - نبی دی سچائی و ذہنہ گلاں توں پرکھی جا سکدی اے اک تے اوں دا آکھانے کیتا
 دویا اوہ اپنے خدیش جو نادلیل و مقصد اے کہ اوہ جہڑی گل کہہ رہے نہیں بالکل سچا
 اے نالے انہاں دی اپنی ذات بالکل بے داغ اے کوئی وی انگل نہیں کر سکا کہ
 اس دین دی دعوت اہہ کسے ذاتی مفاد تہی کر رہے نہیں - غیر کوئی وجہ نظر نہیں آوندی
 جے اوہناں دی گل کیوں نہ من لئی جاوے؟ اوں شخص دی ایہہ دین نقل کر کے
 قرآن مجید تے اک سوچ (تراژڈی) مکالمے سامنے رکھ دتا اے کہ نبی دی دعوت توں

پر کھنا ہو دے تے ایس کسوٹی تے پرکھ لو تے حضور محمد صلی اللہ علیہ وسلم دا کہیا تے کیتا
ظاہر کر دا اے کہ اوہ سدھے راہ تے نہیں تے اوہناں دی نشہ بھیج دکوشش اچھے کرنی
ذاتی غرض وی نہیں تیر لوکی اوہناں دی گل نون کھڑی وجہ نال نہیں من دے۔

۱۸ - ایس فقرے دے دو حصے نہیں پہلا حصہ تے بڑی وردھیا ویلے تے دو بے
حصے وچ تبلیغ دی حکمت دا کمال اے پہلے حصے وچ آکھیا اے کہ میں اپنے
پیدا کرن والے دی بندگی کرناں تے ایہہ بالکل متصل تے فطرت دا تقاضا
جے کوئی گل بھڑی آتے اوہ ایہہ دے کہ بندہ کسے اوس دی بندگی کرے جس نے
اوس نون پیدا نہیں کیتا ایہہ کے بندہ اوس دا بن کے رہے جس نے
اوس نون پیدا کیتا اے دو بے حصے وچ اوہ اپنی قوم دیاں لوکاں نون ایہہ
دھیان دواندا اے کہ مرنا آخرتساں وی ایس تے اوس خدا دل بنانا میں جس دی
بندگی کرن وچ تہا نون او کہ اے۔ ہن خود سوچو جے کسی اوس کو لول کیہ بھلا
دی امید رکھ دے اور۔

عَٰتِخِذْ مِنْ دُونِ الْاِلهَةِ اِنْ يُّرِدِنِ الرَّحْمٰنُ

کیا میں بناواں ابدت تیرے نون مسمو جے کہ پہچانا چاہے رحمن منوں کرنی

بِضْرٍ اَلَا تُغْنِي عَنِّي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَّلَا يُنْقِدُونَ

ولہ تے نہ کم اوسے اوس دی سفارش تے نہ اسی اوہ پھڑا سکن کیتا

اِنِّي اِذَا لَفِي ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ۝ اِنِّي اٰمَنْتُ بِرَبِّكَ

مذہب میں اوس ویلے کھلی گمراہی وچ ہو جاواں تے تیرے رب میں نہیں پروردگار تہا دے

فَاَسْمَعُوْنَ ۝ قِيْلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ ۗ قَالَ يٰلَيْتَ

نوں آتے حکم ہو یا جانا جنتیں جگہ آکھیا افسوس میں ہاں

۱۶
قَوْمِي يَعْتَمُونَ ۝ بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ

دن جان دی ہوندی کہ بخشیا منوں پروردگار نہیں نے بنایا منزل عزت

الْمُكْرَمِينَ ۝ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ

دلیاں وچوں آئے تے نہیں آئاریا لوکاں آتے اوس توں بعد آسماناں نہیں کوئی

مِنْ جُنْدٍ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ ۝ إِنَّ

شکر تے نہ ای اتارنے والے آں ساڈا

كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ ۝

عذاب اک چیک توں بغیر مور کچھ نہیں سی تے اوہ سارے اوسے نال ای کچھ سوتے نہیں

يَعْسُرَةٌ عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَبِّكَ

ہے انسوس اوہناں لوکاں آتے جے نہیں آدیناں کول کوئی کہ سولہ نہ کینتا ہوئے ہر اک نال

إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ۝

ٹھٹھا منوں -

۱۹- نہ اوہ خدادے اپنے لاڈے نہیں کہ ہیں کھلم کھلا گناہ کران تے محض انہاں دی

سفاشر نال منوں مات کرتا جاتے تے نہ ای انہاں وچ ای تازہ درے کہ جے

خدا سزا دینا چاہے تے اوہ اپنے ذر تالی منوں خدا کوںوں چپے الین گے -

۲۰- یعنی ایہہ جانڈیاں ہویاں وی جے پیرا دیناں نوں مسود بناتواں تے فیر میرا گراہی

وچ کیہ شک ہو سکدا اے -

۲۱ - ایس فقرے وچ غیر تبلیغ دی حکمت واک ڈوبو لگا نکتہ چھپاؤ تا اے - ایہہ آخ

دکھ کے لوکاں نئیں احساس دوا یا اے کہ بہڑے رب تے میں ایمان بیایاں اوہ نیا
میرا ہی رب نہیں بلکہ تھا ڈاوی رب اے تے اوہ دے اتے ایمان بیا کے میں کوئی بہڑ
نہیں کیتا تے اوس نوں نہ من کے تھیوی غلطی کر تے او۔

۲۲ - شہادت پانڈیاں ایس اوس نوں جنت دی خوشخبری سنا دتی گئی۔ جدوں اہلوت

دے برمیوں ٹھہر کے دوجی دنیا وچ اپڑیا فرشتے اگوں تلیاں تے چکن لئی کھلوتے
سن تے اوہناں نے اوس نوں خوشخبری دے دتی کہ جنت نیری راہ تک رہی اے
ایس فقرے دی تاویل وچ تفسیر لکھن والیاں لکھیاں جنت وچ وارڈواتے اوہ اوہنے
زندہ اے اوس نوں کھانا وانا مل رہیا اے۔

پہ مجاہد اکھ دے نہیں ۲۲ ایہہ گل فرشتیاں نے خوشخبری دے طور تے اکھی تے
ایہہ مطلب ایہہ دے کہ قیامت پھچوں ساریاں ایمان والیاں نوں جنت وچ
وارڈیا جائے وائے اوہ وی اوہناں نال داخل ہووے وائے

۲۳ - بندے دے سب توں دو مہیا اخلاق دانہ اے ایس جہاں لوکاں نے اوہناں قتل

کیتا سی اوہناں دے نکلانے کوئی غصہ کوئی برہم لین و اجازت خیال اوس دے
ولی وچ نہیں سی اوہ اوہناں لئی بروما کر سکد سی پر اوس نے ایسا نہ کیتا پھچوں

جے کوئی خواہش اوہدے دل وچ پیدا ہوئی تے اوہ نہ رت ایہہ سی ہوش: میری
قوم نوں پیہ لگ جاندا کہ میرا خیر کنا چننا ہو یا تے اوہ میری زندگی کولوں
نہی پر میری موت کولوں ای سبتی ساہو لیندے تے سدھے راہ اتے آباد

اوہ نیک بندہ اپنے ارن والیاں لئی دی ہوز خ نہیں سی جہا ہندا اوہ چاہندا
سی کہ اوہ خدا تے ایمان بیا کے جنت دے حق دار بن جاندا اے اوس دی تعریف
بارے حدیث پاک وچ لکھا گیا اے: اے محمد صلی اللہ علیہ وسلم جیہا و میدتا۔ اوس نے

جیونڈیاں دی قوم دی غیر خواہی کیتی تے مویاں دی۔

اللہ تعالیٰ نے قرآن وچ ایہہ واقعہ بیان کر کے دے کافراں نوں مت دی

جے حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم تے اوہناں دے منن والے ساتھی وی اوہ سے
 ظراں ای تہاڈے چے خیر خواہ نہیں جس طرحاں اوہ نیک بندہ اپنی قوم دا خیر خواہ
 سی ایہ تہاڈے دکھ پچان دے باوجود وی تہاڈے خلاف کوئی دشمنی یا بد لہ
 لین دا جذبہ نہیں رکھدے انہاں وی دشمنی تہاڈے نال نہیں بلکہ تہاڈی گمراہی
 نال اے ایہ تے تہاڈے نال صرف ایس لٹی لڑ رہے نیں کہ سدھے راہ اُتے
 آجاؤ تاں جے رب دی مہر دے حق دار ہو جاؤ ایہدے علاوہ اینہاں دا ہور کوئی
 مقصد نہیں۔

ایہ ایت اوہناں کُتال دچوں لے جہاں وچہ برنخ دی جیاتی دا ثبوت ملدا
 اے۔ ایس توں علوم ہوندا اے کہ مرن کچھوں قیامت تک دا زمانہ خالص عدم
 تے نیستی دا زمانہ نہیں جس طرحاں کہ کچھ گھٹ علم والے لوک گمان کردے نیں۔ بلکہ
 ایس زمانے وچ روح جسم توں بغیر ای زندہ رہندی اے گل کردی گل سن دی
 جذبات احساسات رکھدی اے خوشی تے غم مسوس کردی اے تے دنیا دلیاں
 نال وی اوہریاں دلچسپیاں باقی رہندیاں نیں۔ اگر ایس طرحاں ناں منسدا
 تے ایس نیک بندے نوں جنت دی خوشخبری کس طرحاں دتی جاندی تے اوہ
 اپنی قوم واسطے ایہہ خواہش کس طرحاں کردا کہ ش اوہ لوکی اوہ دے بھلے آئیر
 توں واقف ہو جان دے۔

۲۵۔ انہاں لفظاں وچ اک ڈھونگی چہی رمز تے طنز اے اوہناں توں اپنے دور تے
 فخر سی تے اللہ دے دین دے خلاف اوہناں وچ بڑا جوش تے ولولہ سی تے
 اوہ سمجھ رہے سن کہ ساڈا ایہہ جوش تے ولولہ تنال رسولان تے اوہناں دیاں
 منن دلیاں نوں ساڈے سواہ کر دے گا۔ پر اوہناں دا ایہہ جوش ٹھنڈا ہو گیا۔

الْمَرِيدُ وَالْمَاهِلُ كُنَّا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ
 کیا نیں ویکھدے کہ زمانے وچہ کنیاں نوں اسیں پہلاں برباد کر پکے آل تے اوہ

إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ ۝ وَإِنْ كُلُّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا

فیرپرت کے ایتھے نہیں آئے گا ۲۵ تے آخر سارے اکٹھے ہونگے ساڈے دل

مُحَمَّدًا ۝ وَآيَةٌ لِّلَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ

نہاراں ٹورلین گے تے نشانی این ایہناں لئی نرودہ زمین تے

أَحْيَيْنَاهَا وَآخَرْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ۝

اساں اوس نوں زندہ کیتا تے کڈھے اوہدے دچوں اناج تے اونٹنی کھاند سکدے

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَ

تے بناٹے اساں اوہدے دچ باغ کھجورال دے تے انگورال دے تے

فَجَرْنَا فِيهَا مِنَ الْعْيُونِ ۝ لِيَأْكُلُوا مِن ثَمَرِهِ

چلاٹے اوہدے دچ پٹھے تار جے کھاؤتسی اوہدے پھل

وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَدَا يَشْكُرُونَ ۝ سُبْحٰنَ

تے نہیں بنایا ایہ اوہناں دیاں ہتھناں نے تے فیر دیکھ نہیں کردے پاک

الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ

اود ذات تے جس نے ہر شے بڑا جڑا پیدا کیتا زمین دچوں تے

وَمِنَ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ۝

نرود اوہناں دچوں تے اوس توں وکی جس توں اونٹنیں بناوے تے

۲۵۔ یعنی انج مرث گئے کہ اوہناں دانال نشان زرہیا جہڑا ڈوگ پیا اوہ نیر نہ
 اٹھیتے دنیا وچ اج اوہناں دانال لین والا وی کوئی نہیں۔ اصل وچ
 انج آکھو پئی نہ صرف اوہناں دی تہذیب تے تمدن برباد ہوئے بلکہ اوہناں
 دی نسل ماک گئی۔ اخیر دیاں دو نہہر رکوعاں وچ لکے دے بفرال نوں انکار
 رسالت تے حق دی مخالفت کرن دے روپے توں لعن طعن کیتی گئی اسے
 جہڑا کہ اوہناں نبی صلی اللہ علیہ وسلم دے مقابلے تے اختیار کیتا ہو یا سی
 ایس رکوع وچ کتھیا دا مہاڑاوس اصلی جھگڑے دل مڑ گیا اسے جہڑا اوہناں
 تے محمد صلی اللہ علیہ وسلم دے درمیان کھپا تانی دا سبب بنیا ہو یا سی یعنی
 رب دی توحید تے آخرت اُتے ایمان ایس کڈر باکھڑی دی جوڑ سن جس نوں
 حضور پیش کرے سن تے لکے دے کافر اوس نوں منن توں انکار کرے سن ایس
 سلسلے وچ دار واری کچھ دیلاں دے کے موچن دی دعوت دتی جا رہی اسے سب توں
 پہلی مثال ایہہ دتی کہ جہڑا رب مردہ مٹی وچ بی اگا سکدا اسے کیا اوہ مردیاں نوں
 قیامت والے دن زندہ نہیں کر سکدا۔ اوس دی حکمت اسے کہ اوس نے ہر چیز
 دے جوڑے پیدا کیتے نہیں۔ تاں جے نسل دودھ دی رہو تے اوہناں واسطے
 رات اک نشانی ایس کہ جدوں اسی دن ہٹا دینے آں تے اوہناں تے ہیرا چھاپا جاو
 اے دن تے رات دن اک حساب وچ بدھا اسے ایہہ کہے ہو رہن مستہستی دا
 کم نہیں ہر قسمی رب دا انکار کیوں کر دے جے۔ فیر سورج تے چن کئے حساب
 نال چوائے نہیں۔ حضرت نوح دی قوم دا انجام دس کے خبردار کیتا کہ دیکھو کتے
 تھا ڈاوی اخیر اوہناں ورگانہ ہو جائے۔

۲۶۔ انہاں لوکاں اسی جہڑے خدا تے آخرت تے ایمان رکھدے نہیں

۲۷۔ یعنی ایس گل دی نشانی کہ رب دا اک ہوتا ای ٹھیک اسے تے اوہا شریک
 بنا تا غلط اسے۔

۲۸۔ ایس آیت دا دو جائزہ ایہہ دی ہو سکدا اسے کہ ایہہ کھان اوہدے میوے تے

اوہ چیزیں جہڑیاں ایہہ اپنی مہنتیں بناؤسے ہیں۔ یعنی اوہ مصنوعی کھلنے جہڑے
ایہہ اپنیاں مہنتیں نال بناؤسے ہیں۔ مثلاً روٹی۔ سالن۔ مرتے، وغیرہ

۲۹۔ انہاں مختلف قسمی فصلوں دے آگن توں دلیل دے طور تے پیش کیتا
گیا اسے بندہ دن رات ایس زمین دی پیداوار کھارہیا اسے تے ایس نوں
اک مول گل سجودا اسے پر اوہ سدھ بڑھ نال دیکھے تے اوہ نوں پتہ لگے کہ ایس
زمین وچوں فصلوں دا اگنا تے ہرے ہرے جگہ ہاگاں واسک جانا کوئی کھید نہیں۔ جہڑا
اپنے آپ ہوندا ہیا۔ میا اسے بلکہ ایہہ دے پچھے اک بوہت وڈی حکمت تے قدرت
کم کر رہی اسے زمین دے تثبیت اتے وجہ دے پتہ لگے کہ انہاں چیزیں نال
مل کے ایہہ زمین بنی اسے اوہ دے وئی کوئی پیدا کرن والی طاقت نہیں تے اوہناں
وچ جیاتی واوہم دی نہیں کن۔ سواں ایہہ دے کہ ایس بے جان زمین دے وچ
ہوئے اوتان دی قابلیت کس طرحاں پیدا ہوئیں۔ ایس دی تحقیق کرو گے تے پتہ
لگے وا کہ کجھ وڈیاں وڈیاں ویاں نہیں تے جے اوہ پیداں پیدا نہ کردیاں جوہیاں
تے جیاتی تہوں پیداں نہ ہو سکدی۔ پہلی ایہہ کہ زمین ویاں ناسن جیہاں وچ
اوردی انکی تہہ بوہت ساریاں ایسیاں ادیاں دی چڑھاؤتی گئی اسے جہڑیاں
بڑیاں سہی ضروری نہیں تے اوہناں خاناواں نوں زہر رکھیا گیا اسے نال جے
کوہیاں ویاں بڑیاں ایس دے تھلے ایساں کے کھانا دا ناسن کر سکن۔ دوہے
زمین تے کسی طریقیاں نال پانی چچان واکم کیتا گیا تاں جے غذائی مادے اوہ دے
وچ گھل کے نورا کہ بن سکن۔ تے بوہیاں ویاں بڑیاں اوہناں نوں اپنے اندر
مذہب کر سکن۔

تیرجی ایہہ کہ اتنی تہہ تہہ ہوا پیدا کیتی گئی جہڑی آسمانی آفتاب کوہوں زمین دا بچا
کردی اسے جہڑی عین دسان واسطے بن دی اسے تے اپنے اندر اوہ شیبوں دی
رکھدی اسے جہڑیاں بوہیاں ویاں جیاتی اتے اوہناں دے ودھع پیمان سہی ضروری
نہیں۔

چوتھے سورج تے زمین دا تعلق ایس طرحاں دا قائم کیتا گیا کہ بوٹیاں نوں لڑی
دی گرمی تے مناسب موسم مل سکے۔

ایہہ چارہ وڈے وڈے سبب جہ پیداکر دتے گئے تاں نباتات دا وجود وچ
آدنا سہل ہو یا۔ نیز ایہہ مناسب حالات پیداکر کے کھیتیاں اگاٹیاں گیاں تے
اومناں وچوں ہر اک والی ایس طرحاں بنایا گیا کہ جہوں وی اوس نوں مناسب ہون
پانی۔ ہواتے موسم مل جائے اور ہرے ویج جیاتی وی بل جیل پیداکر جانندی اے
ایہوں اگلے ایس گل دا وی انتظام کر دتا گیا اے کہ ہر قسم وے بی وچوں عمر وڈے
طرحاں دا بوٹا اپنیاں ساریاں خوبیاں نال ہو جاوے تے اور ہرے توں وی دودھ
ایہہ کاربگی کر دتی کہ نباتات دیاں دس، ویہہ یا سو پنچاھ قسماں نہیں۔ بلکہ
بے حساب قسماں پیداکر دتیاں تے اومناں نوں ایج بنایا کہ اوہ اومناں بشیار
قسماں دے حیوانات تے انساناں وی غذا۔ دوا لباس تے بے شمار لڑاں
نوں پورا کر سکے۔ جنہاں نہیں نباتات دے بعد زمین اتے پیداکیتا جانا سی۔
ایس حیران کر دین والے نظام تے جہڑا بندہ وی وچار کرے داتے جے اوہ
ضدی تے منتصیب نہیں تے اوہ ادلی گواہی دے گا کہ ایہہ سب کچھ اپنے آپ
نہیں ہو سکدا۔ ایہہ دے سچھے صاف طور تے اک حکیمانہ منصوبہ کم کر دنا نظر آدے
دا بدھے تخت زمین۔ پانی ہواتے موسم دیاں مناسبتاں نباتات نال تے نباتات
دیاں مناسبتاں حیواناں تے انساناں دیاں لڑاں نال قائم کیتیاں گیاں نہیں۔ کوئی
سیاناں بندہ ایہہ وہم دی نہیں کر سکدا کہ ایہہ جہیاں مناسبتاں محض اتفاق
نال قائم ہو سکدیاں نہیں۔ تے ایس نظام نوں دیکھ کے ایہہ گل وی ثابت
ہو جانندی اے کہ ایہہ بوہت سارے خداواں دا کم نہیں۔ ایہہ تے صرف
اکوہی خدا دا کم این جہڑا زمین ہوا۔ پانی نباتات حیواناں تے انساناں
دا پیدا کرن والا تے پالنے والا اے اگر اومناں ساریاں دے خدا وکھرے
وکھرے ہوندے تے فیہ ایہہ ممکن نہیں سی کہ ایہہ اک جادو تے سمہ گیر منصوبہ بن

جانواتنے کتھاں کروڑاں سال بعد وی اور سے طرحاں باقاعدگی نالی پیدا رہندا۔ تو حید سے حق
روح ایہہ دلیل دین دے بعد اللہ تعالیٰ کہندے نہیں۔

کیا ایہہ (انسان) ایسے نیکی بھیل جان والے تے نکمہ حوام اکثر نہیں کہ جس خدا نے ایہہ
سارا سازو سامان اور نہاں دی زندگی واسطے پیدا کیتا اسے ایہہ اوسس دانکر او نہیں کرے
تے اوس دیاں دنیاں مویاں پیامتاں کھا کھا کے نے شکر گزار کسے ہو رہے ہونے نہیں۔
اوہر سے لگے سس نہیں نو اندے تے اور نہاں جھوٹیاں خدا ویاں دے ملنے سجدے
کو دے نہیں۔ جہاں اک تیل وی او نہاں واسطے پیدا نہیں کیتا۔

۳۰۔ یعنی ہر شائبہ نقص تے عیب توں پاک ہر غلطی تے کمزوری توں پاک تے ایس
گل توں پاک کہ کوئی اوہد شریک نہیں۔ شریک کرن وایاں دے عقیدے توں
جھٹلا ندیاں ہوئیاں عام طور سے قرآن مجید روح ایہہ الفاظ استعمال کیتے جانا ہر
نہیں کہ شریک و اہر عقیدہ حاصل و بی اللہ تو اے تے کسے نہ کہ کمزوری تے
عیب و الزام اسے اللہ دے ال شریک تجویز کرن دے معنے ای ایہہ تے
کہ ایچ وی گل کرن والا در احسن ایہہ مجھ اسے کہ یا تے اللہ تعالیٰ اکلا اپنی خدائی
واکم پیمان دے قابل ای نہیں یا اور مجبور ایہہ کہ در جیاں توں اپنی خدائی ان
شریک کرے یا دو جیاں بستیاں توں ایندیاں مافنور نہیں کہ اوہ اپنے آپ خدائی
دے نظام روحی گھم رہیاں نہیں۔ تے خدا اور نہاں ای و نسل انسانی برداشت کہ
رمیا اسے با منوال اللہ اور انسانی بادشاہاں وایاں کمزوریاں رکھدا اسے جس وی
وجہ نالی امیراں وزیراں تے منہ پرتے مساجدیاں تے پوجتے شہزادے تے شہزادیاں
دے اک لشکر تے اوس لوں گھیر یا ہر باہر دے دار تے خدائی دے برہنت سارے
اختیار اور نہاں ذرا تے نہیں۔ خدا دے بار تے حق اگر اپر جا بلان لگے نیال دل من
نہ ہوندے تے دون شریک و اسراں ان پیدا نہ ہوندے۔ ایسے واسطے قرآن مجید
وہ یکے جگہ ایہہ شکل لکھی گئی اسے کہ اللہ تے اور نہاں ساریاں کہ جہاں نقصان
تے کمزوریاں توں پاک اسے جہڑے مسرت کوک اوہ دے تے لاندے نہیں۔

۳۱ - توحید دے حق و سچ ایہہ اک ہو رہی اے تے ایتھے کجھ سدھیوں ساوھیوں لیاں
 ای دے کے ہتیا جا رہیا اے کہ ونے راتیں تسی جہاں چیزاں نوں دہندے
 اونے بغیر سوچے سمجھے اوہناں نوں چھڈ جاندا اے اوہناں وچ ای حقیقت
 دسنا والے نشان موجود نہیں۔ بندہ نئے بڑھی دا جوڑتے خود آدمی دی پیدائش
 دا سبب اے۔ جیواناں دیاں نسلوں وی نرتے مادہ دے ملاپ نال چل رہیاں
 نہیں۔ نباتات دے بارے وچ وی انسان جاندا اے کہ اوہناں وچ وی نرتے
 مادے دا اصول کم کر رہیا اے۔ ایتھوں تک کہ بے جان ادیاں وچ وی جڈ
 اک چیز دوسرے نال جوڑ کھاندی اے تے وچوں کئی قسم دے مرکب پیدا ہوندا
 نہیں۔ خود مادے دی بنیادی ترکیب مثبت تے منفی بجلی دی طاقت نال ہی ہوتی
 اے ایہ نرتے مادے دا ملاپ جس نال ایہہ ساری دنیا پیدا ہوتی اے حکمت نرتے
 کارگر ہی دیاں ایندیاں پھید گیاں رکھدی اے کہ کوئی بندہ نرتے ایس نوں اتفاقی
 حادثہ کہہ سکدا اے تے نہ ایہہ من سکدا اے کہ مختلف خداواں نے اوہناں ہتیار
 نرتے یوں پیدا کر کے ایس کارگر ہی نالی اوہناں وچ جوڑ لائے ہوں گے
 نرتے ادیاں دا اک درجے واسطے جوڑ ہرتا تے اوہناں وچوں نوں یوں چیزاں
 دا پیدا ہونا خود اللہ تعالیٰ دی توحید دی واضح دلیل اے۔

وَآيَةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ بِمَا تَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارُ فَإِذَا هُمُ

تے نشانی ایں اوہناں لئی رات کہ ایس اوں وچوں دن پیدا کر دے آں غیر اوہ

مُظْلِمُونَ ۝ وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا

اندھیرے وچہ جا تے تے تے ٹر دار مندا اے سوچ اپنے ٹکانیاں تے

ذَٰلِكَ تَدِيرُ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ۝ وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ

ایہ حکم ایں تے گئے جانن والے اے تے جن دیاں پکیاں کردیاں

۳۵
مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ۝ لَا الشَّمْسُ

آسمان منزلوں تک جے آخر کجور دی سکی ہونی جھانپڑا طرعاں جو جاوے نہ نہیں سورج کووں

يَبْغِي لَهَا أَنْ تَدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا يِلُّ سَابِقُ

پڑنا باندا چن دے تے نہیں رات نکلے سگدی دن توں اگے ۳۶

النَّهَارِ ۚ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ۚ أَوَايِدٌ لَّهُمْ

تے سارے تارے آسمانوں وچ چلنے پھرنے تے تھانی این

أَفَأَحْمَلُنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفَلَكِ الْمَشْهُونِ ۚ

ایہناں لئی کہ اسماں ایہناں دی اولاد توں کہ لیا بھری ہونی پڑی وچہ ۳۷

وَعَلَّمْنَاهُمْ لَهْمًا مِّنْ مِّثْلِهِ ۚ مَا يَرْكَبُونَ ۚ وَ

تے اونہاں لئی آسمان بناوئی اونہ جیہی جس آتے چھاندے ۳۸

إِنْ نَشَاءُ نَغْرِقْهُمْ فَلَاصِرِيحٌ لَّهُمْ وَلَا هُمْ

جے ایسے چاہیے ڈوب دیتے ایہناں توں سو نہیں کوئی اونہاں توں

يُنْقَدُونَ ۚ

پڑن اوندے ۳۹ تے نہ ای کوئی پھڑان والا

۳۶ - رات تے دن وا آونا بانا دی اونہاں جوتناں وچوں ایس جنہوں بندہ ایس

لئی ڈور نکلے دجیان قابل نہیں کھیدا کہ ایہ تے ہر روز آوندے جانوسے رہندے

نہیں۔ حلال ہے اوہ ایسی گل تے غور کرے کہ دن کس طرحاں گذر دا اسے تے رات
 کس طرحاں آرندی اسے نالے دن رات دے آون وچ کیہہ جھکنیاں نہیں تے اوہنوں
 آپ سرت ہو جائے کہ اکہ تگڑے تے چوکھی وڈیائی ولے رب دی شان
 دی روشن دلیل اسے بھڑی دسدی اسے کہ اوہ اکو ای لے (وامدہ لاشریک لے)
 تے دن کدی نہیں جاسکدا ات کدی نہیں آسکدی تے جے موج زمین دے
 اگور نہٹے۔ دن دے مہن تے رات دے آون وچ بھڑی تارے اوہ ایس
 دے بغیر ممکن نہیں سی چھرتیک زمین تے موج نوں اکو ای نہ ملن والے اصول
 نے اپنے اندر جکڑیا ہووے تے فیرون تے رات دے آون جان واطلق زمین
 دی مخلوقات نال پایا جاندا لے۔ اوہ ایس گل دی سچی دلیل اسے کہ کسے نے ایہہ
 نظام ارادے نال توں کیتا اسے زمین تے انسان۔ جیوان تے نباتات دا وجود
 بلکہ پانی۔ ہوائے مسدنیات وادوجودی دراصل ایس گل دا نتیجہ لے کہ اللہ
 تعالیٰ نے زمین نوں موج توں اک خاص فاصلے تے رکھیا تے پھر ایہہ سنبھالا
 وی کیتا اسے کہ زمین دے مختلف حصے اک باتا مدگی دے نال مقررہ وقفیاں
 نال موج دے سامنے آؤن دے تے مہرے رہن۔ جے زمین دا فاصلہ موج کوں
 بوہت زیادہ ہوندا یا بوہت گھٹ ہوندا یا ادھر سے اک حصے تے ہمیشہ رات رہندی
 تے دو جے حصے تے ہمیشہ دن رہندا یا دن رات دا لٹے پھیر تیز یا سست ہوندا
 یا بے موج را کدی دن نیکل آوندا کدی رات ہو جاندی تے انہاں ساریاں صورتیاں
 نال ایس زمین تے جیاتی ممکن نہ ہوندی بلکہ زمین دے غیر جاندار ادیاں دی شکل
 دی کوئی جو رہندی اگر دل دیاں اکھیاں بند نہ ہون تے آدمی ایس نظام سے
 اندر اک ایسے خدا دی کار فرمائی ویکھ سکدا اسے جس نے ایس زمین اتے خاص
 قسم دی مخلوقات بنان و ارادہ کیتا تے ٹھیک ٹھیک لوس دیاں ضرورتاں دے
 مطابق زمین تے موج دے وچکار ایہہ نکلاں قائم کینیاں۔ خدا دی توحید اتے دس
 وجود بے کسے وی عقل توں دھراڈا اسے تے اوہ آپ ای موج کے دے کہ ایس ریگری

قول بہت سارے خدواں واناں لاناں کرنا یا ایہہ سمجھنا فطرت دے کسے آئھے
 بولے قانون نال اسیج ہو گیا کھتوں نیک عقل کو لول رو رہتا پیا ہی واسے
 کسے ثبوت دے بغیر قیاس تے شک نال جہڑا شخص ایہہ دوجی مندی گل من سکدا
 اے اوہ جدول کہندا اے کہ کائنات روح تعقل حکمت تے مقصدیت واپا یا جانا
 خدا دے مویرد ہون واکافی ثبوت نہیں تے اسٹے لہی ایہہ نہیں کرنا مشکل ہو
 جانا اے کہ واقعی ایہہ شخص کسے نظر بیجے یا عقیدت نوں قبول کرن واسے
 کس حد تک عقلی ثبوت دی ضرورت اے۔

۳۳۔ ٹکانے تریں مراد اوہ جگہ وی جو سکری اے جیتھے جا کے آخرتے سورج کھڑا جاندکے
 تے اوہ وقت وی ہو سکدا اے۔ جدول اوہ کھلو جائے۔ ایس ایت واسطاب نشان
 اوس وقت اکی سمجھ سکدا اے جدول اوس نوں کائنات واپورا علم حاصل ہو جائے
 ہر انسانی علم واصل ایہہ دے کہ اورد ہر زمانے وینج بدلا ایہہ اے تے ایج ایہہ ہی
 طور تے اوس نوں جو کچھ علوم ایس اوس دے بدل جان واپر وقت ایس جورد
 اے سورج دے متعلق پرانے زمانے دے لوک انسان نال وینج کے ایس گل واپر
 یقین رکھدے سی کہ اندازہن دے واسے پہلے نارمیا اے ہاں کجھ ایس
 بیٹیاں صہن واثابت ہو یا لہو تے پیدا کہ زمانہ تے سورج لکھن واپر ایس
 کھلوتے ہوئے تارے آئھے اس آکے پاس سدھتے تارے جاندے جا سکیں
 تے ادھناں وی۔ تارے واناں دوسرے میں توں سوہیوں کسے ایس ایسے تے
 سورج بارے موجودہ دوجے تارے واپر واپر علم جائے واپر ایسے نہیں کہ اورد
 اپنے پورے نظام شمسی نوں لے کر ہاں میں اک کھنڈ وی۔ تارے نال ایس
 اے انا ٹیکو پیدا برنا ہے۔ فقط سٹار اور سن۔

۳۴۔ مینے اسے وینی جن دی کڑا شش پروردگار دی رندی اے اک دن اور تری
 درگاہ پر عدالت تے فرزند اوہ ولدا جانا اے ایہہ ان تیک کہ چور سوہن ناگر
 پورا گول جاندکے اسے اسدے عجیب گھٹ واپر جاندکے تے آخرتے واپر تری

وانگوں ہو جاندا اے تے ایہہ چکر لکھاں کروڑاں ورہیاں توں اج تک چاروے
چن دیاں ایہناں راہوں وچ کدی وی فرق نہیں آوندا۔ ایس لئی بندہ ہمیشہ ایہہ حساب
لاکے ٹوم کر سکدا اے کہ کون ہن کبڑی راہ وچ ہووے گا۔ جے اوہدی پھیری کے
اصول وی پابند نہ ہوندی تے حساب لانا ممکن نہ ہوندا۔

۳۵۔ ایس ایت دے دو مطلب لے باسکدے نہیں اکہ تے ایہہ کہ سورج وچ طاقت
نہیں۔ کہ جن نوں پھڑکے اپنے دل کھج لے تے یاں آپ داہرے گھیرے وچ وڑکے
اوس نال ٹکرا دے تے دو جاہڑے زفت چن پوٹھن دے مقرر گردے
گئے اوہوں سورج کدی نہیں آوندا ایہہ ہوا کی نہیں سکدا کہ رات نوں جڈوں
چن لشک رہیا ہووے اتوں اکہ واری سورج وئی نکل آوے۔

۳۶۔ اسخ وی کدی نہیں جوہا کہ دن دامتھر کیتا ہو یا ویلا کتن توں پہلاں رات
آجائے تے جہڑا وقت دن دی روشنی لئی مقرر اے اوہدے وچ رات
آپنیاں شاہ کایاں لٹاں کھلا دبوے۔

۳۷۔ ایہہ لفظ عربی زبان وچ سیاریاں دے مار لئی استعمال ہوندا اے تے
اوہدے معنی آسماناں نالوں مختلف نہیں۔ ایہہ ارشاد کہ سارے اکوای ہوا
وچ پئے تر دے نیں۔ چوہوں گلاں دکھو جگہ (نشاندہی کر) دا اے اکہ تے ایہہ
پہی چن تے سورج ای نہیں بلکہ سارے تارے تے سارے حرکت کر دے
نہیں۔ دو جے ایہہ کہ ہر اکہ دی حرکت دا مدار دکھو دکھائے تے کجے گل ایٹھے
کدی اے کہ افلاک تاریاں نوں لے کے نہیں پھرے۔ بلکہ تارے فلکاں وچ
پھر دے نہیں تے چوتھے فلکاں وچ تاریاں دی حرکت اسخ اے جوہی پانی
وچ کوئی شے حرکت کر رہی ہووے۔ ایس ایت دا اصل مقصد علم ہیئت
دیاں حقیقتاں دسیناں نہیں بلکہ بندے نوں ایہہ سمجھاناں مقصود اے
کہ جے اوہ اکھاں کھول کے دیکھے عقل کوہوں کم لے تے زمین توں لگے آسماناں
تک جس پاسے دیکھان کرے اوہدے آگے خدا دی ہستی تے اوس دے اکہ ہون

دیباں بے حد درمیان میں کتنے اک ویلی وی خدانوں زمین تے شرک دے
 حق و سچ نہیں ملے گی تے اسڈی زمین جس نظام شمسی و سچ و داخل اسے
 اوس وی ڈیباں و ایہہ حال اسے کہ اوہدی دسین ام کرنا سوچ زمین نالوں
 ۱۲ لکھ گنا وڈا اسے تے اوس دے سب توں دور سیارے نیچو پٹن دا
 پیٹڈا (فاصلہ) سورج کولوں گھٹو گھٹ ۲ ارب ۷۹ کروڑ ۳۰ لاکھ میل
 اسے تے جے پوٹوٹوں اسب توں دور سیارے امن لیا جائے تو اوہ سورج
 کولوں ۴ ارب ۶۰ کروڑ میل دور تاکر باا پڑا اسے۔ ایس ویباں دے
 نال وی ایہہ نظام شمسی اک بوہت وڈے کہکشاں دا اک چھوٹا جیہہ خداے
 تے جس کہکشاں و سچ اسڈا ایہہ نظام شمسی شامل اسے اوس و سچ ۳ ارب
 سورج نہیں تے اوہ سب توں نیڑے واسوچ وی ایہہ اورے کہ اوس
 دا پانن ساڈے تیکر اپڑن لسی چارو رہے لگدے نہیں۔ فیرا ایہہ کہکشاں ای
 ساری کائنات نہیں۔ بلکہ مہن تک دے مشابہت دے مطابق اندازہ لایا گیا
 کہ ایس طرحاں دیباں بے شمار کہکشاں ایس کائنات و سچ موجود ہیں تے ایس کہکشاں
 توں سب توں نیڑے ہٹری کہکشاں ایس اوس وی و سچ زمین تاکر اپڑن
 وہ کہ وڈا رہے لگدے نہیں تے ایس دے باوجود وی ایہہ نہیں کہیسا جاتا کہ
 انسان نے ساری کائنات توں دیکھدیا اسے ایہہ خدا و خدائی دا بوہت تمنا
 خداے جہڑا ہن زیاد انسان دے دیکھن وی آیا اسے تے ایہہ نہیں آئیسا
 جاسکدا کہ اون والے زمین و سچ بند ہو کر کیہہ دیکھ سکے تے ایہناں ساریاں
 عوامت توں جہڑیاں ہن تک ل سکیاں نہیں ثابت خداے کہ ایہہ پوری کائنات
 اوسے ماورے توں ہی ہوتی اسے تے نال ساڈن ایہہ چھوٹی جیہی زمین ہی ہوتی
 تے ایہدے رکائنات کا ندر اوہ ای قانون کم کر دیا اسے جہڑا ساڈی ہوتی
 زمین ا و سچ کر دیا اسے ورنہ ایہہ گل ای نہیں ہی ہو سکدی کہ ایس ایس
 دیباں ہر کے اپنی وروی دیباں دیکھ سکدے تے ایہناں دے پیٹڈے

میںچدے نامے ایہناں دی چھیری دا حساب تیر لاندے۔ کہ ایہہ گنل کھلا ثبوت
کہ ایہہ سداری کا ثبات اک ای خدا دی بنائی ہوئی اسے تے اکو ای شہنشاہ
داراج اسے۔

۳۸۔ بھری ہوئی نول مراد حضرت نوح دی بیڑی اسے تے بندے پتھراں (نسل انسانی)
نول اوس دج سوار کر دین دا مطلب نکا ہر گئے بیڑی وچ حضرت نوح
تے اوہناں دے کچھ سنگی سن پر اصل وچ قیامت تا کر پیدا ہون والے
بندے سوار سن کیوں جے طوفان نوح وچ اوہناں دے علاوہ آدم دی ساکی
اولاد غرق کر دتی سی۔

۳۹۔ ایس اشارے نول ایہہ پتہ لگدا اسے کہ تاریخ دی پہلی کشتی حضرت نوح والی
سی اوس نول پہلاں انسان نول دریاواں تے سمندراں نول پار کرن دا طریقہ
علوم نہیں سی ایہہ طریقہ سب نول پہلاں اللہ تعالیٰ نے حضرت نوح نول دتیا
تے حدود اوس کشتی تے سوار ہون کے رب دے کچھ بندے طوفان نول بچ
گئے تے غیر اوہناں دیاں نسلان بنے سمندری سفر کرن واسطے کشتیاں
بنائیاں شروع کر دتیاں۔

إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَسَاعًا إِلَىٰ حَبِيبٍ ۝ وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ

پر ساڈی رحمت پاروں اک دینے تیک ایہناں نول فائدہ ملدا ایس تے جوہوں اکھیا جاندا

اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ

اوہناں نول کہ پچو اوس نول جو کچھ تہاڑے اگے دے تے جو کچھ پچھے دے تے

تَذَكَّرُونَ ۝ وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ

تہاں جے تہاڑے ہم ہوجائے۔ تے نہیں آئی اوہناں کول کوئی نشانی رب دیاں نشانیاں

رَبُّهُمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ۝ وَإِذْ قِيلَ

دھڑوں کہ اوہناں موہ نہ موڑ لئے اسی توں لئے تے جو آکھیا جائے

لَكُمْ أَنْفُقُوا مِمَّا رَزَقَكُمْ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ

اور جنہاں کہ اللہ دے دتے رزق دھڑوں خرچ کرو تے کہندے نے اوہ

كَفَرُوا وَالَّذِينَ آمَنُوا اطْعِمُوهُمْ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ

وہ کہ جھڑے کافر نے ایمان والیاں لوکاں نوں کہ اسیں کیوں کھوایئے اوہ نوں کیوں جے

أَطْعَمَهُمْ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

اللہ تعالیٰ پامند تے کھوایئے تے نہیں تھی مگر سوائے کھوایئے اوہ نوں جے

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝

تے کہندے نہیں اللہ کہتے دے ایہہ وعدہ اگر تھی ہے اوہ لئے

۴۰ پھیلیاں نشانیوں دا ذکر نوں اکھاڑتا کہ ان واسطے دلیل دے طور

تے کہتے گی تے ایس نشانی دا ذکر ایہہ احساس کرن واسطے کہتے گیا اس

کہ انسان نوں قدرت دیاں طاقتاں تے بہت اختیار حاصل ہے اوہ اللہ تعالیٰ

دا دتا ہویا اس تے اوہناں طاقتاں نوں استعمال دے جہڑے طریقے اوہ

لیجے میں اوہ وی اللہ تعالیٰ دے ہمتاں نوں بندے نے پائے نہیں۔ انسان

وہج ایہہ طاقت نہیں سی کہ اوہ اپنے آپ اوہناں نوں تیار کر لینا تے نہ اوہ

وہج ایہہ مست سی کہ اوہ خود قدرت دیاں ہمتیاں دا پتہ چلا لینا تے

اوہناں توہناں کوہوں کہ لین واپار تے جان لینا تے اللہ تعالیٰ دے

جہڑیاں طاقتاں تے اوس نوں زور دتا اے اوہناں تے اوس دا اوس اودوں
 تک پیدا اے جدوں تک اللہ تعالیٰ دی رضا ہوندی اے کہ اوہ بندہ اوہناں
 تے قابو رکھے ورنہ جدوں اوس دی مرضی کچھ ہو رہی اے تے قیرا وہ
 ای طاقتاں جہڑیاں انسان دی خدمت کرہیاں ہوندیاں نہیں اودہی تاہی
 داراہ بن جانداں نہیں تے۔ انسان اپنے آپ نوں اوہناں دے سامنے کسے
 پاند اے۔ ایس حقیقت تے تنبیہ کرن واسطے اللہ تعالیٰ نے سمندر دی سفر
 نوں اک مثال دے طور تے پیش کیتا اے جے رب تعالیٰ حضرت نوح نوں پیری
 بنان دا اول بندہ دے سارے ساری نسل انسانی لوفان و بیخ ختم ہو جاندی تے جیکہ
 اوہناں دے منن واسے سارے اوس کشتی تے سوار نہ ہو جاندے تے ایس
 طرحاں انساناں لئی ساری زمین تے کھل جانا ممکن نہ ہوندا۔ اللہ تعالیٰ کو لوں پیری
 بنان دا اول سکھ کے لوک دریاواں تے سمندراں نوں پار کرن دے قابل ہو گئے
 تے اخیر آج دے دڑے دڑے جہازاں تک نہ تھی کر لئی پراج دی بندہ ایہ دعویٰ
 نہیں کر سکا کہ دریا تے سمندر اودہی قابو وچ نہیں۔ کیوں جے جدوں رب
 چاہندا اے بندیاں نوں سنے جہازاں غرق کر دیندا اے۔

۴۱۔ جہڑا تہاڈے توں پہلیاں توہاں ویکھ چکیاں نہیں۔

۴۲۔ اتیاں توں مراد رب دی کتاب (قرآن) دیاں دی اتیاں میں جنہاں نال

نیداں اہل سنت دسی جاندی اے تے اوہ نشا تیاں دی مراد نہیں جہڑیاں کائنات

دے آثار خود انسان دے وجود تے اوس دی تاریخ وچ موجود نہیں۔ جہڑیاں

انسان چاہے تے اوس نوں عبرت سکھانداں نہیں۔

۴۳۔ ایہلہ توں ایہہ دستاں مقصد اے کہ رب دے انکار نے تہا نوں نراعتوں

ای انھیاں نہیں کیتا۔ بلکہ تہاڈی اخلاقی حس نوں دی مکا دتا اے ہن نسو اللہ

تعالیٰ دے بارے سچی سوچ کو لوں کم لیندے اوتے نہ مخلوق نال سدھا

سلوک کرے اوتہاڈے کو ہر نصیحت دا اٹا جواب اے ہر گز ای تے براعتاں

لئی التا فلسفہ اسکے تھے ہر نیکی کو بول بھجن لئی گھڑیا گھڑا یا بھانا موجود اس
 ۴۴ - اللہ تعالیٰ دی تو بید سے بید دو جا مسئلہ جس نے نبی صلی اللہ علیہ وسلم
 تھے کافراں دے و بیچ بھگڑے واسبب سے اور آخرت واسئلہ سے اوپر سے
 بارے عقلی دبیلاں تھے اگے چل کے ذہیاں گیاں میں بہاریاں ٹیلیاں دین نول پلاں
 ایس مسکے نول پھڑ کے اگلی دنیا دا اک عبرت دین والا نقشہ کھچیا اسے
 تال جے اوہناں نول تپ لگے کہ جھڑی چھڑا اوہ انکار کر رہے نہیں۔ اوہ لمن
 وانی میں تے اک دن ضرور اوہ وارو ہونی ایں۔

۴۵ - ایس سوال واسطلب ایہہ نہیں سی کہ اوہ واقعی قیامت دے آون دی
 تاریخ علوم کرنا پامند سے سن تے جے اوہناں نول دس دتا جاند کہ اوہ
 فلانے ورہے تے فلانے مہینے دی فلانی تاریخ نول آوے گی تے اوہناں
 داشتک دور جو جاند تے اوہ اوس نول من لیندے۔ بلکہ ایہہ گھلاں اوہ صرف
 اٹنی کوشش کرن واسطے کر دے سن تے اوہناں واسئلہ ایہہ سی کہ قیامت
 ویامت والی کوئی گل کھنڈ نہیں ایہہ پھلڑ پئے ار رہے میں۔ خواہ مخواہ ساروں
 اوہرے ڈراوے دیندے نہیں۔ ایس لئی اوہناں دے برابر وچ ایہہ نہیں
 اکھیا گیا کہ قیامت فلانے دن آوے گی بلکہ اوہناں نول اہر دسیا گیاے
 کہ اوہ ضرور آوے گی تے ڈاہڑی شان نال آوے گی

مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْعَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ

نہیں انتظار کر دے اوہ سوائے اک رخت آواز دے تال جے پھڑے اوہناں

وَهُدٍ يَخْتَمُونَ فَلَا يَسْتَبِيعُونَ تَوْصِيَةً

نول جداوہ سارے بھلڑ رہن ہون تے نہیں اوہ آلو سن گے کچھ تے نہ اوہ

رَدَّالِیْ اَهْلِهِمْ یُرْجِعُوْنَ ۝ وَ نَفِیْعٌ فِی الصُّوْرِ

اپنے گھرانے والے اسی مڑائے گئے ۷۶ تے بھوک و بھگے کرنا روچہ

وَ اِذَا هُمْ تَسْنِ الْاَحْبَادِ اِثِ اِلٰی رَبِّهِمْ یَسْتَلُوْنَ ۝

اودہ قبران دچوں نکلے کے ۷۷ اپنے رب وں تس پین گئے

قَالُوْا یٰوٰیِلٰنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَّرْقَدِنَا ۚ اِنَّ هٰذَا

کہن گئے ہائے بھڑکی بات ساروں کس اٹھایا ساڈھی نیندیتوں ۷۸ ایہو

مَا وَعَدَ الرَّحْمٰنُ وَ صَدَقَ الْمُرْسَلُوْنَ ۝

ای جہڑا وعدہ کیتا سہی رحمن نے تے سچ آکھیا سہی پینبراں نیں ۷۹

اِنْ كَانَتْ اِلَّا صٰیغَةً وَّ اٰحِدَةً ۚ فَاِذَا هُمْ

نیں ایہ ہونی پرہائے اگڑے چیک سخت تے اودہ سارے اوووں ساڈھے

جٰمِیْعٌ لَّدٰیْنَا مُعْضَرُوْنَ ۝ قَالِیَوْمَ لَا تَظُنُّوْنَ

کوں اکٹھے ہو جان گئے سواج دسے دن کے اتے کوئی ظلم

نَفْسٌ شٰیْءًا وَّ لَا تَحْزٰوْنَ ۚ اِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ۝

نہیں جوورے گا۔ تے نہ ای بولہ پاں گئے اوس دسوا کہ اودہ کرے رہے نیں ۸۰

۸۱۔ شیخ مبارک علی نے لکھا ہے کہ ہر آدمی کو اپنے اعمال کے مطابق جزا دی جائے گی۔

۸۲۔ ہر آدمی کو اپنے اعمال کے مطابق جزا دی جائے گی۔

حالت و حق اچانک اک اڑے اچھوٹے کی تہ چیز تھئی کی پودا اوتھے اسی پارہ جانے گا

طاعت نبی حضرت عمر و اعمام ہند تھے پھر تیسرے حضرت ابو ہریرہ رضی اللہ عنہما سے
 و سلم توں روایت کر کے نہیں کہ لوگ راہ ہواں تھے چل رہے ہوں گے بازاراں و بیچ
 چیزاں دالین دین کر رہے ہوں و سے .. . مچھلیاں و بیچ بھٹیے گاں گپاں یہ ہر ہے
 ہوں د سے تے اک دھوتا پھو کیا جاتے دانے اک ہتھوڑوں شے دو جے ہتھوڑ
 کوئی نہیں پھڑکے گا جے کوئی کپڑا خرید رہیاسی سے ہتھوڑ کپڑا نہ کہو سکے گا
 تے اوہرا کم ہو جائے گا جے کوئی اپنے ڈنگراں نوں پانی پان لسی کھوہ دا پاڑ چھ
 تے کھرنی بھرے دانے اچھے پانی نہ سکے دانے قیامت وارو ہو جائیگی روٹی کھان
 والا برہ کی نہیں چکے کہتے پہلوں ای اوہ چیک اوہرا کم کر کے گی ۔

۴۷۔ کرناہ تن واری پھو کیا جائے کہ پہلی پھوک نال ساری مخلوق سہم جائے گی دو جی
 واری پھو کیا جائے دانے سارے مرجان گے تے تریجی واری پھو کیا جائے دا
 تے جن تے انسان سارے حساب کتاب لسی اٹھن گھلون گے تے حشر سے میدان
 دل دوڑان گے ۔

۴۸۔ یعنی ادس ویلے اوہناں نوں ایہ موسم نہیں ہو رہے گا کہ ارد مرگے سن تے من اک
 روست مدت و سے بعد زندہ کر کے اٹھائے گئے نہیں ۔ بلکہ اوہ ایس خیال و بیچ ہوں
 گے کہ ایس سن تے پے سال تے من اسی کے خوزک حادثے دی وجہ نال اٹھ بیٹھے
 آل تے نئے جانے آل ۔

۴۹۔ ایجھے ایس گل نوں کھوں کے نہیں دسیا گیا کہ ایہ جواب دین والا کون ہووے گا
 ہو سکدا اے کہ کجیہ چر پھپھوں ایہ گل آپ ای اوہناں دی سمجھ و بیچ آ جائے گی ۔
 تے اوہ آپ ای اپنے دل و بیچ کہن گے کہ اسے ساڈی کبھتی کہہیتے اوہ حشر دا
 میدان این بعدسی خبر خدا و سے گھلتے ہوئے ردھوں (ساڈوں و نیدے سن تے
 اسی اوکس نوں جھوٹا سمجھدے سال ہو سکدا اے اسن والے اوہناں دی
 ایہ غلط فہمی دور کر دین گے تے اوہناں نوں دسن گے کہ ایہ بنید روں
 اٹھنا نہیں ۔ بلکہ من دے بعد دو جی زندہ گی اسے ایہ وی ہو سکدا اے کہ ایہ
 جواب اوہناں نوں قیامت واپرا ماحول دے دیا ہووے یاں قرشت اوہناں

نوں اصل صورت دسن ۔

ع ایس رکوع و حج اللہ پاک نے قیامت دی کتھیا کیتی اے کہ جدوں کرناہ پھو کیا
جائے دانے نیر لوک ۔ ب دے سائے پیش کرتے جان دے حساب کتاب جو
دائیک بندیں نوں حشرے میدان و بیج نہیں رو کیا جائے داصرے کافر ناسنی
تے منافق رے کے جان دے تے اونہاں نوں اپنے گناہواں دے بارے و بیج جواب دینا پوسے
دا اوس وقت منکر کہیں دے کہ رسولاں دی گلی سچی سی تے جنتی لوک بہشت مہج مزے کرن
دے نالے جو منکر دے اونہاں نوں ملے دا ۔ تے اللہ تعالیٰ اونہاں تے سلام گھلے دا
کافراں نوں اللہ پاک آکھے دا کہ آج تھیں منن دا ہاں کولوں دکھرے موجد و بندے
دی پڑو میں تہا نوں آکھیا نہیں سی کہ شیطان دے پچھے نہ لگو ۔ اوہ تہا ڈا دشمن این
تے میری ای بندگی کر دیاہ سدھاراہ اے پر ایہدے باوجود وی اوس تہا ڈے دچوں
یو بہت ساریاں نوں گمراہ کر دتا ۔ کیا تہا نوں عقل نہیں سی ۔ ہن جاؤ جہنم و بیج جدھے کولوں
تہا نوں ڈرایا جاندا رہیا ۔ ہنرا بھگتو ہن تہا ڈے ہتھ پیر گراہی دین گے کہ تھی دینا و بیج
کیہ کرے رہے او ۔

۵۰۔ ایہہ گلاں اللہ پاک کافراں ۔ ناسقاں تے مجرمان دے نال قیامت ولے دن
کرن گے ۔

إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغُلٍ فَاكِهُونَ ۝
نور و ضرور بہشتان ولے آج رچھے ہوئے نہیں مزے و بیج اٹھ

هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلِّ عَلَى الْأَرَائِكِ
اوہ خود تے جوڑے اونہاں دے چھاواں و بیج بیٹھے نہیں تختاں اتے گریے

مُتَكُونُونَ ۝ لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مِمَّا
لا کے اونہاں لئی اچھے میوے نہیں تے واسطے اونہاں جوڑے

لا کے

يَدْعُونَ ۝ سَأَلْتَهُمْ قَوْلًا مِّنْ سَاءِ رَحِيْدٍ ۝

گما جو منگن گئے سلامتی آکھس جائے گی اور سناں نزل پڑو گھر رحیم دلوں ۔

وَأَمْتَارُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمَجْرُمُونَ ۝ أَلَا عَهْدُ

تھے آج دکھرے ہو جاؤ پاپیو (مجرموں) تھے کیا نہیں سی حکم کیا

الْيَوْمَ يُبَيِّنُ آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ

تھاؤں کرکے بندے دیو پترو شیطان دستہ نیرے : ڈھکیو

إِنَّ لَكُمْ عَدُوًّا مُّبِينًا ۝ وَإِنْ أَعْبُدُونِي

کیوں جسے اوہ تھاؤا نکلا ہرا دشمن اپنی تھے ایہ کہ میرے دل ڈھکیو

هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ۝ وَلَقَدْ أَضَلُّ مِنْكُمْ

یہو ای سدا راہ ہے آتھ تھے نہور او س نے پٹھے راہ پاپا

جِبِلًّا كَثِيرًا ۝ أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ ۝ هَذِهِ

تھاؤے دچوں بزیتیاں نزل کیوں فیرومی ست نہ آئی تھاؤوں تھے ایہو ای

جَهَنَّمَ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ۝ إِذْ صَلُّوا إِلَيْهَا

دورن آجھا تھاؤے نال نارا دودہ کہتا سی وڑو آج ایہے دچو

يَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ۝

اپنے کفر دی وجہ نال

۵۱۔ ایس کلام نون سمجھن واسطے ایہہ گل اپنے دماغ وچ رکھنی چاہی دی اے
 نیکاں تے مومنوں قیامت والے دن حشر دے میدان وچ نہیں ہو گیا
 جائے گا بلکہ اوہناں نون جھٹ ای حساب لین دے بعد جنت وچ گھل
 دتا جائے دا۔ کیوں جے اوہناں دا کھانا صاف ہو دے گا۔ اوہناں نون
 جواب دہی دی تکلیف دین دی ضرورت نہیں پوسے دی۔ ایس واسطے
 میدان حشر وچ جواب دین والیاں مجرماں نون فرمائے گا کہ جہناں نیکاں
 نبیایاں نون کسی پاگل آکھو کے اوہناں نون مخول کر دے سوا وہ اپنی عقلمندی
 دی وجہ نال اچ جنت دے مزے لٹ رہے نہیں تے تیس جہڑے اپنے آپ
 نون بڑا عقلمند تے سیانا آکھدے سوا اپنے جہماں دی جواب دہی کرے ہو۔

۵۲۔ ایس دے دو مفہوم ہو سکدے ہیں اک تے ایہہ کہ مومنوں تے نیکاں کوہوں
 دکھرے ہو جاؤ۔ کیوں جے بھانویں دنیا وچ کسی اوہناں دی قوم کہنے
 تے برادری دے لوک رہے او پر آج تہاڑا تے اوہناں دا کوئی انگ ساک
 باقی نہیں رہ گیا تہاڑیاں ساریاں حوصاں توڑ دتیاں گئیاں نیں۔ تہاڑے
 وچوں ہر شخص نون ہن اکلیاں اکلیاں اپنے عملاں دا حساب دینا پوسے دا۔
 ۵۳۔ ایچھے دی اللہ تبارک و تعالیٰ نیں خیر۔ عبادت "دے لفظ نون" اطاعت "دے

معنییاں وچ استعمال کیتا اے۔ امام رازی نے اپنی تفسیر کبیر وچ لکھیا اے
 "تَعْبُدُ الشَّيْطَانَ دے معنی نیں "كَاتِبِيَعُو" اوس دی اطاعت نہ کرو ابدی
 دلیل ایہہ دے کہ شیطان نون صرف سجدہ کرنا ای نا جائز نہیں۔ بلکہ اوس
 دے حکم نون مناتے تا بعداری کرنا وی منع ایس ایس لئی گل مناد دی عبادت
 اے۔ ایس دے بعد امام صاحب ایہہ سوال اٹھانورے نہیں کہ جے اطاعت
 عبادت دے معنییاں وچ آئے تے تے فیر کیا ایت

دج اسانوں خدا تے خدا دے رسول تے بادشاہ دی عبادت دا حکم دتا گیا اے
 فیر ایس سوال دا اوہ آپ ای ایہہ جواب دیندے نہیں کہ اوہناں دی اطاعت

عیدوں اللہ تعالیٰ سے حکم دے مطابق ہووے تھے اور اللہ کی عبادت ہووے
 گی کیا تھی نہیں دیکھو کہ فرشتیاں نے اللہ تعالیٰ سے حکم نال ای آدم نون
 مسجدہ کیتا اسے ایہ اللہ تعالیٰ سے ہوا کہے وہی عبادت نہیں کرے امر اور وی اطاعت
 اور ہنہاں وی عبادت ایس صورتہ درج ہووے گی عیدوں کہ اور ہنہاں معاملیاں وقت
 اور ہنہاں وی اطاعت کیتی جائے۔ جنہاں وی اللہ تعالیٰ نے اطاعت دی اجازت
 نہیں دتی۔ پھر فرماندے لے جے کوئی بندہ تہاڑے سامنے کے تہانوں کسے کم کرنا
 واسطے دیوے تے ایہ دیکھو کہ اوس واسطے اللہ سے حکم دے مطابق ہے یا نہیں
 موافق نہ ہووے تے شیطان اور ہ سے نال لے اگر ایس حالت میں تسال اوہدی
 گل من لئی تے تسال اوہدے تے شیطان وی عبادت کیتی ایس طرح جے تہاڑا
 نفس تہانوں کسے کم دے کرن تے مجبور کرے تے دیکھو کہ شرح نال ایس کم
 کرن دی اجازت ہے یا نہیں اجازت نہ ہووے تے تہاڑا نفس آپ شیطان
 ایس یا شیطان اوہدے نال اسے جے تسال اوہدی گل من لئی تے تسال شیطان
 وی عبادت کیتی، اگے چل کے پھر فرماندے میں پر شیطان وی عبادت دے
 درجہ مختلف نہیں کہ وی ایچی وی بندہ لے کہ بندہ اک کم کرنا اسے تے اوہدیال
 تسال نال اوہدی زبان وی اوہدے ساتھ بندی لے تے وی وی اوس کم کرنا
 شریک ہوندا لے کہ وی ایچ ہوندا لے کہ بندہ ہنہاں پیراں نال تے اوہ کم کرنا لے
 پر اول تے زبان اوہدے نال شریک نہیں ہوندا لے کہ وی لول اک کتا نون ایس
 طرحاں کڑے نہیں کہ اوہ نال زاول اوس تے واسن تہاں ہوندا تے سب کوں زبان
 نال نال سبک درجہ ہوندا لے ایس نون کن دے نہیں کہ اوہ نال سب
 کم کیتا لے۔ ایہ تے تے سب سب نال شیطان وی عبادت لے کہ ہوندا
 وی ہوندا لے میں۔ ہنہاں تے نال ہوندا لے نون تے زبان نال وکالیس
 کم تے خوشحالے الطیناں و انہاں تے نہیں۔ ایہ لے باطن دونوں وی

۵۴ - یعنی جسے تہانوں عقل نہ دتی ہو نہ کی تھی فیر تھی اپنے رب نزل چھڈ کے شیطان
 دی ہنسہ گ کر دیو تے تہا ڈسے واسطے عذر دی کوئی گنجائش سی پر تہا ڈسے کول
 تے خدا دی دتی ہوئی مست موجود سی جس نال تھی اپنی دنیا دے سارے کم چلا رہے سو
 تے تہا ڈسے خدا نے اپنے پنخیراں دے ذریعے تہانوں تہنید وی کردنی سی باہر
 باوجود وی تھی دشمن دے متھے چوہہ گیونے اوہ تہانوں گواہ کرن و بیج کامیاب ہو گیاتے
 ہن اوہی ذمہ داری توں تھی بری کج ہو سکدے او۔

الْيَوْمَ نُنْتَدِعُ عَلَىٰ آفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ

اج ایس ہر لادیاں گے رہاں دیاں مونہاں آتے تے گلاں کرن گے متھے اوہنوں دے

وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ○

تے گواہی دیں گے پیر اوہناں دے جو کم اوہ کر دے رہے نیں

وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا

تے جے چاہیے اسی بند کر دیئے اکھاں اوہناں دیاں فیر دوڑن

الصِّرَاطَ فَأَنَّى يُبْصِرُونَ ○ وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ

راہواں آتے تے فیر کھتوں بسنے تے جے چاہیے اسیں بل بیئے

عَلَىٰ مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ ○

اوہناں دی شکل اوہناں دی تھاں آتے تے فیر نہ آگے جو گے رہن گتے نہ پچھے

وَمَنْ نَعْبُدُهُمْ إِلَّا نَسِيْدُهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ ○

جو گے تے جہڑے بندے نوں ڈیرا کرینے آں اسکا دس نوں عقل و چہ مودا کرینے آں تے فیر

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا

تھے فریبدا یہناں نوں مت نیش آوندی تے نیش سکھایا اسان وس محمد نوں بیت کیتا

ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُّبِينٌ ۝ لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا

تہ ای ایہہ اد منوں کج دا آئہ سو اذکر قرآن چائے وادے۔ تال جے ڈراوے جو نوںے نوںے

وَيَحِقُّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا

تے پئی ہو جائے گل اعداب اتے کافراں وے۔ کیا نہیں دیکھیا نہیں کہ پسند

خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِيهِمُ الْعَامَّةَ فَهْدُ

کیتے اسان اوہناں من اپنے ہتھاں دی بنائی ہوئی مخلوق وچوں جو کھڑے ہوئے تے اوہ من

لَهُمَا مَا لَكُون ۝

اوہناں وے مالک نہیں لے

۵۵ ایہہ حکم اوہناں بحرماں واسطے دتا گیا۔ ہڑے اپنا جرم نہ منن تے کراہواں نوں وی
جھٹلا دیہن گئے تے اپنے اعمال نامے نوں وی سچا نہ منن گئے۔ فریالہڈیاک حکم دیہن گئے تے
دیکھو تہاڈے منہ پر تہاڑیاں کر توتان داویروا دیوں کرسے نہیں ایس سلسلے وسیع معرفت سوال
تے پیراں دا ذکر کیتا گیا اسے پر قرآن وچ دو جہاں جگہاں تے اسیا گیا ہے کہ نبی وے
دیاں اکھاں۔ کن جیہاں تے اوہناں وے جسم و اجزا اوں پوری کہانی سدا سے گا۔ کراہ
اوہناں نال کیوں بند رہے نہیں۔ ایجھے سوال پیدا ہونوالے کہ اک پاسے تے اللہ تعالیٰ
نے اکھاں کراہی وہناں دیاں موناں نوں بند دیاں تے سورتہ نور یعنی اکھیاں کوہ تہہ
عَلَيْهِمُ السِّنَةُ وَالْأَيْدِيهِمْ بِيَدِهِمْ بِيَدِهِمْ بِيَدِهِمْ بِيَدِهِمْ بِيَدِهِمْ بِيَدِهِمْ

اوہناں دی زبان ہتھ تے پیر گواہی دیہن گے جو کچھ اوہناں نے کمایا، انہاں ہاں
 گلاں وچ مطابقت کس طرحاں ہووے؟ اوہدا جواب ایہہ دے کہ منہ بند کرن توں
 مراد اوہناں دا گل کرن تے اختیار کھوہ لینا دس یعنی اوہدے بعد اوہ اپنی مرضی
 نال اپنی زبان توں گل نہیں کر سکن گے تے زبانوں دی گواہی توں ایہہ مراد اے
 کہ اوہناں دیاں زبانوں آپنی اوہناں دے گناہوں دیاں کہانیاں سنن لگ
 پین گیاں۔ کہ ساڈے نال ایہناں ظالماں نے کیہ کم لیا کیڈے کیڈے کفر
 بولے کیہ کیہ جھوٹ بولے کیہ کیہ نعتے اٹھائے تے کیہڑے کیہڑے مرفع تے
 اوہناں ساڈے نال کیہ کیہ گل کیتی۔

۵۶۔ قیامت دا نقشہ کچھن پچھوں اوہناں نوں دسیا جا رہیا اے کہ قیامت
 تے تہا نوں دور دی شے نظری آو دی اے پر ذرا ہوش وچ آکے دیکھو کہ
 ایس دنیا تے تسی پہلے ہوئے او تسی کس طرحاں اللہ دی قدرت دے ہتھ
 مس بے وس او۔ ایہہ اکھاں جنہاں دے چانن نال تسی دنیا دے سارے کم
 چلا رہے او اللہ دے اک اشارے نال اٹھیاں ہو جان دیاں نہیں۔ تہاں جنہاں
 نال تسی ساری بھیج دوڑ کر رہے او۔ اللہ پاک دے حکم نال اپناں تے فاج گرسکدا
 اے جدوں تک اللہ تعالیٰ دیاں دتیاں ہو یاں طاقتاں کم کر دیاں رہن دیاں نہیں
 تسی اپنے آپ وچ بدست رہندے او۔ پر جدوں ایہناں وچوں کوئی اک
 طاقت دی جواب دے جان دی اے تے تہا نوں پتہ لگ جاندا کہ تہاڈی اوقات
 کیہ اے۔

۵۷۔ ایس رکوع وچ اللہ تعالیٰ نے اپنی توحید نوں پک ثابت کرن واسطے خود
 انسان دی زندگی تے جیواناں دی زندگی توں دیداں دتیاں نہیں کہ ایس
 انسان نوں پیدا کیتا تے اوہ کوئی کم نہیں سی کر سکدا۔ اسوں او سبھی ماں دی
 پھاتی وچ دودھ پیدا کر دتا۔ فیر اس نوں جوان کر دتا تے جدوں اوہ بڑھا
 ہو جاندا اے اوہ عقلوں متوں مڑ کے بال ای بن جاندا اے اوہ انجانیوں انگوں

لڑا سکدا اے تے نہ کپڑے اسی پاسکدا اے۔ ہر ویلے باللاں والی اٹری کردا اے
 کیا ایہ گل و بچھد کے وی تہانوں مت نہیں آوندی تے فیہ اللہ پاک اکھدے نہیں
 جہڑی اساں اپنے گھلے ہوئے (رسول) نوں کتاب دتی اے لوک اوس نوں شاعر
 اکھدے نہیں تے رسول نوں شاعر حالال رسول د شاعری نال کوئی کم نہیں باڑی
 تے اک کھلی نصیحت اے شاعری نال اوہدا کویہ تعلق اے کیا اوہ و بچھدے نہیں
 تے کوئی اوسناں نوں دودھ پاندے نہیں۔ تے کھیاں دا اوہ گوشت کھاندے
 نہیں۔ خیر وی بندے شکر کیوں نہیں کرے؟ ساریاں نعمتاں بندیاں سنہیاں
 اوہ رب نوں بچھدے کے ہورناں وی بندگی کرے نہیں نامے بچھدے نہیں کہ اوہناں
 دی عدت کرن گے۔ حالال اوہ اوہناں دی کوئی عدت نہیں کر سکدے "رب کعب
 دے آخر اتے اپنے گھلے ہوئے رسول، نوں تسلی دتی کہ تھی طوندا نہ کرو
 اللہ اوہناں دیاں ساریاں گلاں نوں جاندا اے۔ نہ دی انسان دی پیدا نش
 نوں لگ کے من تے دوجی واری جو ان دی دلیل دتی کہ جہڑا خدا اک بندے
 قلم تے نوں ایڈا چنگا مدت والا بندہ پیدا کر سکدا اے کیا اوہ من نوں بند وی
 جوا نہیں سکدا؟ بندے لئی ہر سے ہر سے درخشاں لکھے نہیں۔ جہناں دی کڑاوتناں
 دے چر لے روشن کر دی اے۔ اللہ کولوں کوئی چیز مشکل نہیں۔ جودوں اوہ
 کسے شے نوں پیدا کرنا چاہے تے فرما دے ہونا فیہ اوہ شے ہوجاوی اے
 ایس واسطے انسان نوں نصیحت کیتی کہ بندیا اللہ پاک دا اختیار من لے کیوں
 جے فیہ نوں اوہدے کول ای جانا ایں۔

۵۴۔ ساخت اللہ دین نوں مراد ایہ ہے کہ اللہ تعالیٰ بڑھپے و بچ آدھی وی حالت
 پھیاں ورگی کرد بند اے۔ اوسے طرناں اہم ہوتے کرن کولوں مندور ہو جاندا اے
 اوسے طرناں ای درجہ اوسس نوں ہمارا حصے لے اٹھاندے بٹھاندے نہیں انج
 ای دوجے اوس نوں کمواتے پیا کرے نہیں اوسے طرناں ای اوہ اپنے کپڑیاں
 تے بستروچی ٹٹن کرن لگ پیندا اے۔ اوسے طرناں ای اوہ پاگھلاں والیاں

گلاں کر دے جسے تے لوک ہمدے نہیں یعنی جس کمزوری نال اوس نے
دنیاں وچ اپنی جیاتی شروع کیتی سی اوسے کمزوری نال اوہ اپنی جیاتی مکا دیندا
اے۔

۵۸۔ ایس گل دا جراب ایہہ کہ فرانسہ قناتی دی توجید پچھوں چہون تے جنت تے
دوزخ دے متعلق حضور صلی اللہ علیہ وسلم دیاں گلاں نوں شامری آکھدے
سن تے اوہناں نوں انہونیاں تے فضولی گلاں ثابت کرن دا چارہ کر دے
سن۔ اللہ پاک نے ایہھے کافر نوں دسیا اے کہ حضور دیاں گلاں شعر
نہیں جیویں کسی کجھ دے او بلکہ ایہہ تے ایسیاں نصیحتاں نہیں بہڑیاں اساں اپنے
گھلے ہوئے (رسول) دے ذریعے تہاڈے تیکر اڑائیاں نہیں۔

۵۹۔ زندہ نوں مراد سوچن تے سمجھن والا بندہ جس دی حالت پتھری جیہی نہ ہو۔
کہ بجا توہین کسی اوہدے سامنے کئے اسی چنگے طریقے نال سچ تے جھوٹ دا فرق
بیان کر دتے کئی اکی درد مندی نال اوس نوں نصیحت کر دے۔ اور نہ کجھ نئے نہ
بچے تے نہ اپنی جگہ توہینے۔

۶۰۔ "ہتھاں" دا لفظ بطور استعارے دے استعمال ہر یا اسے ایہدے نال اللہ
ایہہ معنی نہیں کہ اللہ پاک جسم رکھدے نہیں تے بندیاں وانگوں ہتھاں نال کم
کر دے نہیں۔ بلکہ ایہھوں احساس دوانا مقصد لے کہ ایہناں چیزاں نوں
اللہ پاک نے خود بنایا اے اوہناں پیدا کرن دے چہورے کسے دا فراوی دخل
نہیں۔

وَدَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ○

تے ایہہ تابع کر دتے اساں اوہناں انکے فیر ایہناں وچوں کسے تے اوہ پڑھ بہندیں تے کئیوں کھاڈ

وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعٌ وَمِمَّا يَرْبُطُونَ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ○

ہیں تے اوہناں لئی ایس وچ نافعے نہیں پینے و دودھا دے بھلا فیر شکر کیوں میں کر دے

وَإِخْذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهًا لَعَلَّهُمْ يُبْصِرُونَ ۝

تھے پکڑے نہیں اور یہاں مجھ سے محبوبو اللہ توں بغیر جو نہ شاید ایسے سمی کر اور یہاں نہیں دتہ اندھے

لَا يَسْتَبِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ

نہیں اور ایسوں کی مدد کر سکتے تھے اور یہاں سمی اک پڑھائی والی توح بن کے

مُعَضَّرُونَ ۝ فَمَا يُخْزِيكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ

حاضر ہوں گے تھے سو توں غم نہ کہا اور یہاں سمی گل تھے ایسے ضرور ہاتھ آں

فَمَا يَسْرُونَ وَمَا يَعْلَمُونَ ۝ أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ

جو کچھ اور چھپا کرے نہیں تھے جو کچھ ہر کہے نہیں آئے کیا نہیں پیدا کیا اسان بندہ

أَنَا خَلَقْتُهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ

نوں پانی سے اک قطرے توں تھے سو اور ہن بڑا جھکڑا اور

مُبِينٌ ۝ وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ ۝

لے تھے تھے جس واسے سائلوں مثالوں تھے تھے جہاں کیا اپنا پیدا ہونا

قَالَ مَنْ مِثْلِي الْقِيَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ ۝

آکھداے کوں جو آئے گا پڑیاں توں جہڑیاں سادہ ہو گیاں ہوں

ان رب کوں قسمت نہ کے کہہ جو روا اسان مند ہر ماں تھے اور ہاں نہ کرناں کفران

قسمت اسے نالہ ب دی اتل ہوں قسمت توں اور ہوں رنماوے نطاف استعمال کرناوے کفران

نعمت اسے ایسے واسطے صرف زبان نالی شکر کر کے بندہ خدا دا شکر گزار بندہ
 نہیں بن سکدا جدوں تک اودہ اوس دی دتی گئی فحمت نون اوس دی مرصی
 مطابق خرچہ کر کے کافر ایس گل تریں انکار نہیں سن کر دے کہ جانوراں نون
 خدا نے پیدا کیتا اسے تے اوہناں وچوں کوئی وی ایہہ نہیں آکھدا کہ ایہناں
 ڈنگراں دے پیدا کرن دج دو جیاں خداواں دا وی ہتھ لے پر ایہہ سب کچھ
 منن دے نال وی جدوں اوہ خداواں دتیاں ہویاں نعمتاں تے اپنے خداواں
 دا شکر ادا کر دے سن۔ نالے اوہناں دے اگے نذراں نیازاں پیش کر دے سن
 اوہناں کو نون ہور بیامتاں وی دیا کر دے سن تے اوہناں لئی قربانیاں کر دے
 قیر اوہناں دا زبانی شکر بالکل بے منی ہو جاندا سی ایس واسطے اللہ تعالیٰ اوہناں
 نون کافر تے احسان فراموش آکھیا اسے۔

۶۲۔ بھوٹے خدا تے وچارے اپنی حفاظت تے اپنیاں ضرورتاں لئی عبادت کرن والیاں
 دے محتاج نہیں۔ اوہ عبادت کرن والے نہ ہون تے اوہناں دی خدا اک دن دی
 نہ چلے۔ ایہہ اوہناں دے غلام بنے ہوئے نہیں۔ ایہہ اوہناں دے دربار تائے
 کار ہے نہیں۔ ایہہ اوہناں (خداواں) واسطے کھڑا مار دے پھر دے نہیں۔ ایہہ
 لوکاں نون اوہناں دا پجاری بنا دے نہیں۔ ایہہ اوہناں دی حمایت و حج لڑھے
 بھگڑ دے نہیں۔ قیر کتے اوہناں دی خدا تے چل دی اسے ورنہ کوئی اوہناں
 نون پھین والا وی نہ ہووے۔ اودہ اصل خدا نہیں کہ کوئی بھانویں اوہناں نون
 منے بھانویں نہ منے اوہ اپنے زور تے خدا تے کرن۔ ایہہ گل صرف اللہ پاک نون
 ہی سجدی اسے۔

۶۳۔ حضور صلی اللہ علیہ وسلم نون مخاطب کیتا اسے تے کھلی تے چھپی ہوئی گل دا
 اشارہ ایس طرف دے کہ ریکے دے کافراں دے وڈے وڈے سردار حضور دے
 خدا تے بیہوشے لڑنوں تک رہنے میں۔ اوہ وی اپنیاں دلاں وچ جان دے نہیں
 تے اپنیاں و کھریاں ہون دج من دے نہیں کہ نبی صلی اللہ علیہ وسلم تے چہرے

الزام لائے جا رہے ہیں اور بالکل غلط نہیں۔ اور لوگال نول اور مہناں کو لوں بوگمان
 کرن لئی آپ نول شاعر کا لالہ پاگل نے جاو وگرنے علوم ہمیں ہو رکیہ کیہ
 کب دسے نیر۔ پر اپنی او مہناں دسے شمیر من دسے سن تے اک دوسے دسے سامنے
 اور اقرار وی کر دے سن کہ ایہہ ساریاں گمراہ تے چھوٹے الزام نہیں جہڑے آپ
 دی دعوت نول بیویاں کرن لئی اور گھڑیہ سن۔ ایس واسطے اللہ تعالیٰ اپنے
 نبی نول کہنا۔ اسے کہ مہناں لوگال دیاں جو مہناں لالہ تے کسی لالہ پیلے نہ ہو۔
 کیوں جے سچائی و اجھوڑو نالی مقابلہ کرن والے ایس دینا تے وی ذیل ہون گے
 تے اگلی دنیا وچ وی خوار ہون دے۔

۶۴۔ من کا قرآن دیاں او مہناں د لیلالہ و اجواب دتا جا۔ میا اسے جہڑا ایت ۴۸
 وچ نقل کی تا گیا سی اور مہناں د سوال ایہہ سی کہ قیامت دی گھڑی کدوں پوری
 ہووے گی۔ ایہہ سوال ایس واسطے نہیں سی کہ اور قیامت دی تاریخ علوم
 کرنا پتا نہہہ سن۔ بلکہ اور سوال ایس لئی سی کہ اور بندیاں دے عمرن کچھوں
 او مہناں نول جہازاں امکان تے عقل کر لوں دور مجھ دے سن۔ ایس لئی
 او مہناں دسے سوال دسے جواب وچ آخرت دے ہون دیاں د لیلالہ دتیاں
 جا رہیاں نہیں۔ ابن عباس تے قتادہ بن جبیر دی روایت نول علوم ہوندا
 اے کہ اوس موقع تے کئے دسے سرداراں وچوں کوئی بندہ قبرستان وچوں
 اک مردے دی پوانی بڈی لے گیا تے اوس نے نبی صلی اللہ علیہ وسلم دے
 سامنے ٹوڑ کے ہو اوچ کھلا۔ وتا آپ نول آکھیا اے محمد کسی آکھدے او
 موئے ہوئے غیر زندہ ہوک اٹھائے جہان گے دسوا مہناں بھگیاں بڈیاں
 نول زندہ کون کرے گا۔ اوس جواب فوراً ایس آیت وچ دتا گیا اے
 ۶۵۔ یعنی اوس گندے پانی دے نظر تے وچ سوائے باریک کپڑے دے ہو
 کچھ نہیں سی اوس نول دوساکے اسان ایس حد تک سچا دتا کہ اور نہ صرف جانور
 وانگر سچن پچرن تے کمان پچن لگے یا بلکہ اوہ تے قول دودھ کے اوہ دے

وہی عقل، شعور، بحث کرن، دلیل دین، کٹھنیا کرن، ذی اودۃ قابلیت پیدا ہو گئی،
 جھڑی کسے حیوانوں کو نصیب نہیں ہو سکتی۔ ایتھوں تاکہ کہ عین اوہ اپنے
 پیدا کرن والے نون وی سدھا ہون لگ پیا اے۔

۶۶۔ سانوں مخلوق وی طرحاں مسکین سمجھا اے تے ایہ خیال کر دالے کہ جو ایس
 انسان کے مردے نون زندہ نہیں کر سکا اوہ سے طرحاں اسی (خدا) وی ایہ
 کم نہیں کر سکا۔

۶۷۔ ایہ گل بھل جان دی اے کہ اسان اک بے جان مادے توں اک کپڑا پیدا کیتا
 جھڑا اوہرے پیدا ہون دا سبب بنیا تے اوہ کپڑے توں پال کے ایتھوں
 تاکر ودھا دتا، ج اوہ امانڈے سامنے ہو کے گلان کر دالے

قُلْ يُصِيبُهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ

کہدے اوہ جو اے گا جس نے پہلی واری اوہناں نون پیدا کیتا اسی تے اوہ رعب تعالیٰ،

بِكُلِّ مَخْلُوقٍ عَلَيْهِ ۝ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ مِنْ

ہر اک پیدا کیتا نون جانڈا کے جس نے بنا دتا تہاڈے لسی ہریاں

الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ فَأِذَا أَنْتُمْ مِنْهُ

رکھیاں وپوں اگ تے فیرتاں ای تسی ایہ اگ پال دے

تَوَقِدُونَ ۝ أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ

اوہ تے کیا نہیں اوہ (ذات) جس نے پیدا کیتے آسمان

وَالْأَرْضِ بِقَدْرِ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ ق

تے زمین تے قبضہ رکھا اے ایس طرحاں وی ہر شے پیدا کرن آتے کیوں نہیں

وَ هُوَ الْخَلْقُ الْعَلِيمُ ۝ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ

تے اوہ اسی سے پیدا کرن والا رہبانن والا باتو۔ اوہ عید ارادہ کرے کجھ بنان دانصرف

شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۝ فَسُبْحَانَ الَّذِي

آکھ دیندا اے اوس زل ہو جانیر اوہ موبانرا اسے سو پاک اے اوہ ذات

بِيَدِهِ مَلَكَتُمْ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۝

جس دے ہتھ راج اے ہر شے داتے اوردے دل ان پرت بناناں این

۶۸۔ ایہد مطلب ایہد دے کہ اللہ تبارک نے رکھیاں دتی مکن والا اوہ رکھیا اے

جدیئے نال اسی اگ ہلنے آل بان غیر اشارہ مرثاتے عشا۔ اور نہاں و دوسرہ رکھیاں

دل جنہاں دیاں تاپنیوں نوں اک روپے اتے مار کے عرب دے مک اگ

بال دے نہیں۔ پرانے زمانے وچ عرب دے بدواگ بانن واسطے ایہہ تاپنیوں

ای استمال کرے سن تے مکن این من وی اچ کر دے ہون

یس دیان و اتار

کئیاں حدیثاں توں تہ نگدا اتے کہ جو یس ہر شے و اول ہوندا اتے۔ ایس طرحاں قرآن

پاک و اول سورۃ یس ایہی۔ ایس دے پڑھن تے ایہدے دتی ڈوسرنگا دھیان کرن

وا بڑا ثواب اے۔ ایہہ سورۃ شروع وچ اسی کوئی دیندی اے۔ محمد صلعم جنہوں لوکی

مندا چنگا بولدے میں۔ تے اوہ رب دا گلیا بالکل سچا نبی اتے تے جہڑے اوس

نوں مہن وکے نہیں اودے ساہے سہتے راہ اتے نہیں۔ جو لوک ایس سدھے راہ اتے

ٹران گے اودے بھنے بنان گئے دو جے اپتیاں سلاں دکی سزا بان گے۔ ایس توں

پچھے فرمایا کہ رب و راہ و سنا کرنی سو کما کم نہیں۔ کیوں جے تہاں دوتاں دے سنیان

لوگاں نوں جٹکانا ایس جہڑے جاہل ریبہ والی گل بھیل گئے نہیں تے تے بن اوہ عقل
 شے ویری نیکی بدی وچ نرق نہیں کر سکے۔ ایس رکوع وچ مثال دے طور
 تے اک قصہ دستیا گیا اے کہ نبیاں و آؤناں تے جھٹلایا جانا کوئی نہیں گل نہیں۔
 کیوں جے پہلاں لوکی رب دیاں گلاں نوں جھٹلاندے رہے نہیں اک پتہ دے دیکھاں
 دی گل دسی جان دی اے جہڑے کہ رب تعالیٰ نرن نہیں سن مندے اوہناں ول داو
 خدا دے گھلے ہوئے آئے پر اوہناں نہیں رسولان دی گل تے کن نہ دھرے۔ غیر
 اوہناں دو نہہ دی مدت (مدو) تھی تریجا رسول آیا تے اہناں تاناں نے اکہ نبیاں
 وعظ نصیحت کیتی کہ لوگو اسی رحمن دے گھلے ہوئے تہاڈے دل آئے آں۔ تاں جے
 کسی اپنیاں بھڑیاں عادتیاں جھڈ کے خدا والے پاسے لگ جاؤ۔ اوہناں جواب
 دتا کسی کس طرحاں رسول بن لئے اوستے تہاڈے ساڈے وچ کیدہ فرق اے۔
 کسی اپنے کہوں ایہہ گلاں بنا رہے او۔ رہتے نہاں کوئی نہیں گھلیا۔ رسولان جواب
 دتا اوہ سے رب دی سو نہہ ایس ایس ارہدے گھلے ہوئے آئے آں۔ تاں جے اوہ
 دے حکم تہاڈے تائیں اپڑا دینے۔ ایسے زمانے وچ اوہن علاقے وچ قحط پے گیا اوہناں
 لوگاں رب دیاں رسولان نوں آکھیا کہ ایہہ قحط صرف تہاڈیاں بھڑیاں گلاں دے نال
 آیا اے۔ ایس لئی کسی ایہہ بستی جھڈ کے دوڑ جاوے جے کسی ساڈے اکھے ہن دی
 ناں لگے تے ایس دئے مار تہاڈا اکچوہر کڈھ دیاں گے رسولان نہیں جواب دتا
 ایہہ قحط تہاڈے ای بریاں کماں دی وجہ تال اے ساڈا ایہدے وچ کوئی قصور نہیں
 کیوں جے ایس تے صرف اوہ گلاں دتے آں جہڑیاں رب نوں چنگیاں لگن تے اوہ
 خوش ہووے تھی اہناں بدکاریاں توں باز آجاؤ نہیں تے پھچوں تار کر وگے۔ غیر
 بستی دے دو جے پاسیوں اک خدا واندہ آیا تے اوہ نے دی رب دیاں گھلیاں
 دی حمایت کیتی۔ لوگاں نوں آکھیا کہ ایہہ خدا دے پچھے رسول تے اوہدے سنہوڑے
 دسن والے نہیں۔ ایہہ بغیر لالچ دے وعظ تبلیغ کرے نہیں جو کجھ کہندے نہیں اوہ
 سولہ آنے پھی گل تے رہے تے یک اے ایس لئی سانوں اسے رب ول جھکنا چاہی

دائے جسے دل مڑ کے جاناں ایسی۔ جہڑا دی بھڑٹے تداواں دی پوجہ پاٹ کر دا اے اوہ بانگی
 نبیل دے پاگل اے ایہ نکال سن کے کافر طیش دیا گئے تے اوہناں رب دے اوہ
 بندے نوں شہید کر دتا۔ ارہ خون دا قطرہ زمین تے ڈگن توں پہلوں جنتاں وچ اپڑ گیا
 تے اوہس نے فیروزا ہمش کیتی کہ افسوس لو کی اوہری گل اتے کن دھر لہندے کاش
 لو کی اوہس دا ایہہ سو منا مقام جان دے ہندے کہ شہادت توں بعد منوں کہڑیاں جنتاں
 مل گیاں ہیں۔ گل ایتھے لکی پٹی جتہاں لوگاں۔ رب نوں نہ منیاں آخر تباہ و برباد
 ہوئے۔ دو جے لو کی اوہناں داساں ویکھ کے وی عبرت نہیں پاندے عالانکہ ہر
 کوئی جاندا اے کہ اسال کچھ دنوں بعد مرناں ایس تے فیروزا کماں دا بدلہ دی پانا ایس۔
 بن اللہ تعالیٰ نے اپنے کماں تے ہز دے شروع کیتے نہیں۔ رب نے فرمایا کہ ایہہ
 جہڑا تاد رہے اٹے قبضہ رکھدا اے عبادت دے لائق تے اوہ اکی اے۔ اگھیا
 دھیان کرو مردہ زمین و بیج جان کس پائی۔ فیروزا وچوں کئی طرحاں دے پہل تے
 پھل کس اگائے۔ کھجوراں تے انگوراں دے باغ کس اگائے تے پانی دے پتھے
 کس کدھے اوہ دی شان ایس کہ تہاڈا کھان پہن تے دو جیاں ضرورتاں پورا کروا
 اے۔ تہاڈے لئی رات وی اک نشانی بنائی تے چنلے پیلے دان نوں اوہ کھدے لینے
 لاویدا اے تسی انہیریاں وچ رہ جان دے او فیروزا وچ دل دھیان کرو کر اوہ روز اپنے
 وقت نال چڑھدا اے تے روزانی ڈب باندا اے۔ ایس جیہاں اپنے کم توں کدی وداوند
 نہیں پھیریا چن دل و بھجو اوہ دی اپنے کم وچ کتا تے اے صورت جن دے کم وچ
 کدی دخل نہیں دیندا تے نہ اکی چن کدی سوچ دے کم وچ کول جتن کر دا اے
 ایسے طرحاں اکی رات دن دے کاروبار وچ لگتے نہیں انہی جہاں کم اپنی اپنی
 تھاں اپنے اپنے مقررہ وقت نال ٹیڈا پل رہیا اے فیروزا تے رب دا بندہ
 کر تے ایہہ کیڈی بیٹری گل اے۔

لکھاری لکھ دے نہیں جے اک عیسائی پادری میں کہے مسلمان عالم لوگوں پھیلے جے
 رب تے قرآن وچ فرماندے کہ وَاللّٰہِ قَدْ اَنْزَلْنَا اِلَیْکَ الْاَسْمٰلَیْنَ اِسْمَیْہَیْ اَسْمَیْہَیْ

ٹکانے پکے کر دتے ہیں۔ جس دا ایہہ مطلب اسے کہ چن کچھ منزل لال ملے کر داسے تے
 اہناں منزل لال دا قرآن و بیج کتے ناں تھنہ نہیں۔ ایس لئی چن دیاں پورے سال
 و بیج منزل لال دا قرآن و چوں کوئی اتنا پتہ نہیں چلدا تے جے کہ تہانوں ایس گل دا قرآن
 و چوں نشان ہے اوہ مبینوں دی دس دیوتے جے کہ اہناں منزل لال دا کوئی پکاسر پیر ملے
 فی اسی قرآن دا دعویٰ تہاں ویکھی کٹیجی تے، منہن لئی بالکل تیار نہیں ایس مسلمان عالم
 نے پادری نوں جواب دتا جے قرآن پاک نیں چن دیاں پورے سال دیاں منزل لال ٹھوک
 و جا کے دس دتیاں ہیں۔ پادری سن کے حیران ہو گیتے پھیا کھڑی ایت و بیج ایہہ ذکر اے
 مسلمان عالم نے اگروں جواب دتا کہ ایہہ آیت دتھ کھا دتھ "و سے حرفاں دا ہے
 و کھو و کھو ابجد ناں حساب کر کے اکٹھیاں کر لیتے تے منزل لال دی گتیری پوری ہو جاندی
 اے جہڑی کہ ۳۶۰ بن جاندی اے عیسائی پادری بے اختیار ہو کے کہن لگا مولانا واقعی
 قرآن و بیج ہر شے دا پورا پورا سر پتہ دسیا گیا اے پر ایہہ دے سمجھن لئی عقل مت
 دی لوڑ اے۔ زمین تے آسمان دیاں نعمتاں دا ذکر کرن توں پھچوں اللہ تعالیٰ فرماندے
 نیں کہ تہاڈے سماں تے بوجھ دے اٹھان لئی اسال کسی ابا ب پیدا کر دتے نیں۔
 پر تھی ادہ لوکی اوہ کہ فائدہ اٹھان توں پھچوں دی گل سمجھن دا چارا نہیں کر دے حالانکہ
 اک پاسے تہانوں ایڈا اوڈا بنا دتا اے کہ زمین تے راج کر دے او سمندراں تے رباواں
 دا سینہ چیر کے جدھر چاہندے اوہ لگے جاندے اوتے دو جے پاسے تہانوں ایڈا انما ناں
 دے بس، بنایا اے کہ تہاڈی منیا دای کوئی نہیں جس ساہ اتے چاہیے تہانوں گھٹ
 بیٹے تہاڈا ناناواں مٹا دیئے تھی رب دا سب کچھ ویکھ وی سچے دل ناں تو بہ نہیں
 کر دے ایسے لئی بے عزت تے ذلیل ہو رہے او جہوں تھی چنگے کھاندے پیندے
 دی ہوو تے تہانوں آکھیا جاوے کہ رب دے دتے ہوئے کال چوں مسکیناں نوں
 دی کچھ دیہو تھی اگروں اٹا جواب دیندے او پئی جے رب تعالیٰ سب دارا زوق
 اے فیراہناں لوکاں نوں ان پانی کیوں نہیں دیندا ایسے طرحاں تھی لوک قیامت
 نوں دی نہیں مندے تے آکھدے او جے قیامت کوئی شے ہے وے تے بیج ۲۱

کیوں نہیں آجاندی خدا تعالیٰ فرماتے ہیں ایہ لوکی اپنے آپ لوں کوئی دودھ شے
سمجھ بیٹھے نہیں تے اہناں اک جھٹکا وی نہیں کھانا۔

ایس رکوع و بیق تیا مت رسالی رس کے آکھیا کہ عبدول اسی دنیا نورا
مکاناں چاہواں گے اوس ویٹے ناد و بیج اک پوک اریباں دے تے تے نال
ہر شے بتی و انگوں بچھ جائے گی۔ تیر درجی واری ایسے دھرتے و بیج پھوک ماسک جائے
دی جس دے نال ساری مخلوقات زندہ ہو کے حشر دے میدان دل نسنگ پوس
دی تے اوس لوں پھول جنات اہناں دے عملوں داتوں کیتا جائے دے
بیج کسے نال وادھانے ظلم نہیں ہووے گا۔ جو کسے بیباسی اوی ڈرھے تے
جو کیتا سی اوی پائے گا۔ حشری لوکی حشر عرش سن دے رب تعالیٰ اہناں
نوں سلام بھجن گے تے اوی عیش دی زندگی پان دے گناہواں وایاں نوں
حکم دتا جائے و اہج و کھرے ہر جاد کیوں جے اسان تہاڑے کو لوں وعدہ بیباسی کہ
شیطان دے پچھے نہ لگیں پرتساں شیطان کم کیتے ایس کی بہرے دوزخ و اتوارے
نال وعدہ کیتا سی اپنے کہاں دے برے بیج اہج اوسے دوزخ و تہاڑے اوس
دن اہناں دیاں نوہاں تے ہاں لاوتیاں جان دیاں تے اہناں دے ہتھ پیر
گرابیاں دیہن دے کہ ایس پاپی نے ساڈے نال نلان نلان پاپ کائے سن اوس
جے تساں رب دیاں نعمتاں و اغلا فائدہ اٹھایا جے کہ اتی تہاڑے سہنہ پرتے بیٹھے
دے دوجے جتنے خواب کریندے۔ فریسی کیر کر دے۔

آخری رکوع و بیق فرمایا ایہ کسے شاعر و اکھام نہیں بلکہ ایہ ٹوس تے روشن
دلیلاں میں تے قرآن پاک ایس لئی نازل کیتا تاں جے مرد و لالی و بیج روح
پھونکن اتھے خدا تعالیٰ نے اپنے کن اسان بنائے تے آکھیا کہ تہاڑوں خاطر اسان
ڈنگر و تصور بنائے تاں جے اسی اہناں اہتے پڑھو اہناں واکوشت کھاؤ۔
اہناں واکوشت پوتے ہر فائدے اہناں واکوشت اہتے کھانے شیطانی
جائے کھدے اوسے کیری نہیں سوچیا کہ شیطان اسے چیلے نہ کرنی تہاڑی مدد کر سکے

نہیں تے نہ تھی ای اوہناں دی مدد کر سکدے او اگے فرمایا اے کہ آپ محمد صلی اللہ
 علیہ وسلم لوکاں دے مسلمان نہ ہون تے کدی نہ گھبراؤ اوہ کسے طرحاں دی تہانوں
 شکست نہیں دے سکدے۔ ایہ بندہ سے بڑے ظالم تھیں بھرے اپنی اوقات ای
 بھل کے اچ اپنے خدا نون اگوں سدھا ہون اگے کئے نہیں اوہناں نون اپنا حشر یاد نہیں
 ایسے لسی کہندے نہیں کہ رب ساقوں ورجی راری کیوں پیدا کر سکدا اے اوہناں نون اس
 دیو جہڑا رب پہلی واری پانی دے گندے قنڈرے نون خیراں و رنگے جوان پیدا
 کر لیندا اے اوہ بھگیاں ڈریاں نون وی بندے پیدا کر سکدا اے۔

اوکھیاں فال و معنی

الفاظ	معانی	کیفیت
۱- اُحْکِید	چکا - پکتے (حکمت والا پکتے والے)	صفت مشبہ
۲- اُعْنَاقِرْهَید	دھوننا، گل (گردنیں - گردنوں)	عشق کی جمع
۳- اُغْلَلَا	پھندے سے پھا ہیاں (طوق)	نعل کی جمع
۴- اُكُوذِقَان	عشوڑیاں (عشوڑیاں)	ذوق کی جمع
۵- مُقَدَّحَات	سیر چکے ہوئے ہیں اسرار پر کواٹھانے ہوئے ہیں یعنی اونچے ہوئے ہیں	اسم مفعول
۶- فَاغْشِیْنَه	ڈھنک و نا، کج اتار پھراو پرے ڈھانک دیا یعنی اوپر سے بند کر دیا	ماضی مطلق
۷- اُحْصِیْنَد	گنت لیا اسے (ہم نے اسے شمار کر رکھا ہے یعنی ہم نے محفوظ کر لیا ہے)	ماضی مطلق
۸- تَطَیْرًا کَیْمًا	نخس جانیاں ایں بیٹری شینت والا جانیاں ایں رہیں منحوس بھجائے	ماضی مطلق
۹- اُقْصَا	دوروں پر پے پاسیوں "دور سے پرے تار سے"	اسم تفضیل
۱۰- حَبَابًا	دانے - آن پان (اناج)	اسم نکرہ
۱۱- وَفَاعِلَتَه	جو تھساں بنایا (اسکو بنایا نہیں)	ماضی مطلق
۱۲- نَسْلَخَ	اسیں کچھ لہیدے آل راتا رہتے ہیں ہم کھینچ لیتے ہیں	مفارع

۱۳- عَادَ كَالْعَاثِمِ

ٹہنی وانگوں - شوٹاک طرحاں -
 چھک وانگوں - ڈانہی وانگوں
 (پھرا رہے ہیں ٹہنی کی طرح ہوجاتا ہے)

عَادَ - ماضی مطلق
 اسم معرفہ

۱۴- ذَرِيئَتُهُمْ

اوپناں دسے جیساں نون
 (اُن کی اولاد کو)

ذَرِيئَتُهُمْ
 جمع کی جمع

۱۵- صَرِيحٌ لَهْدٌ

میرا ہٹسے اوہناں نون نہ اپڑے
 (نہ پہنچے اُن کی فریاد کو)

نسن گے - بھجن گے (ڈرینگے) مضارع

۱۶- يُنْسَلُونَ

۱۷- نِي شَغْلٍ فَاِهْوُونَ

رتجے ہوئے نہیں - شغل میلے وچ نہیں
 پرواہ نہیں کرے (خوشی سے باتیں
 کرنے دل بہلا رہے ہونگے)

شغل مصدر تکہون
 اسم فاعل ہے -

۱۸- أَخَذَ

پنٹھے راہ لایا - الٹی راہ پایا -
 رہکالے گیا - گمراہ کیا تھا

أَخَذَ ماضی مطلق

۱۹- جَبَلًا

لوکاں ڈوں (خلقت کو)

اسم نکرہ

۲۰- كَلَّمَسْنَا

تیاہ کر دیئے - مار چھڑے - اوہناں کو
 نشان گواوتے (مشادیں - مشاڈالیں)

كَلَّمَسْنَا ماضی مطلق

۲۱- فَاسْتَبَقُوا

اگاں نسن گے - اگے بھجن گے -
 رتگے ہوڑیں گے

جمع غائب
 صیغہ ہے -

۲۲- قَضِيًّا

ٹرنا پھرنا (چلنا)

مصدر

۲۳- نَحْمِرَاهُ

اسیں بڑھا کرنے آں رہم عمر دیتے ہیں - ہم
 بڑھا کرتے ہیں

مضارع جمع متکلم

۲۴- مُنْكِنَهُ

اسیں گھٹانے آں - اسیں مت مارنے آں

مضارع

کیفیت
صیغہ جمع مکمل

اہم عمر گھٹتے ہیں۔ اسے ان گھٹانے جابریں

۲۵۔ اَلشَّعْرَ { اینٹ بنانا انے کہنا۔ بیت یاں ڈھولے
اسم معرفہ { اکفنا (شعر کہنا)

۲۶۔ مَا يُلْبِغِي كَمَا { اوہنوں سجد نہیں۔ اوہنوں سجد نہیں
مضارع { اوہنوں کوں سوہنا نہیں یہ اس کے لائق
واحد غائب { نہیں۔ یہ اسے زیب نہیں دیتا)

۲۷۔ وَ لَلنَّهَارِ { تابع کرتا رہے۔ جھکاؤ تا اسے۔ اوہ رہے
ماضی { گڑھے نوارتے ہیں۔ بنواں کرتا اسے۔
(عاجز کر دیا ہے ان کو بس میں کر دیا ہے)

۲۸۔ عَمَاتٌ اُودِيَا { سارے مٹھاں نیندے اسان آپ گھر سے رہنا یا ہر
مضارع { ہنوں نے۔ اپنے ہاتھوں سے بنا لے)

۲۹۔ مَشَارِبٌ { پین لئی پینے کے گھاٹ۔ پینے کی چیزیں
شرب کی جمع

۳۰۔ نَحِيْمٌ مَّيِيْنٌ { جھگڑاؤ۔ لڑاؤ۔ پھڑوں۔ کپتہ۔ سر پہرہ
اسم فاعل { جھگڑتا ہوتا۔ کھلم کھلا دشمن بن
کے جھگڑنے لگا)

۳۱۔ اَرْقِيْمٌ { بگیان۔ ساد ہو یاں (گمراہی وید
اسم { نکل ہوئی)

۳۲۔ اَنْشَاَهَا { اونساں نوں بنایا وانہیں پیدا کیا
انہی

۳۳۔ اَلْاُخْفَرَا { ہرے ہرے سرسبز۔ ہرے ہرے
مصدر

۳۴۔ مَلَكُوْتُ { راج۔ شہنشاہی حکومت (کامل انقیان
اسم

سخن وادارث

سید وارث شاہ کے حالات زندگی اور انکی شاعری کا تنقیدی جائزہ پہلے پرچہ اور

وارث شاہ کے خصوصی مطالعے کے لئے ایک مکمل کتاب۔ قیمت سے پھر روپے

ابیات سلطان باہو علیہ السلام مع شرح

حضرت سلطان باہو کے ابیات جن کا ترجمہ و تشریح مفصل کیا گیا ہے۔
پہلی بار شائع ہو رہا ہے اس کے ساتھ حضرت سلطان باہو کے حالات زندگی بھی دیئے گئے ہیں۔
فاضل پنجابی۔ ایم۔ اے پنجابی اور پنجابی سے شغف رکھنے والے حضرات کیلئے بہترین کتاب۔

اس کے علاوہ خواجہ غلام فرید۔ مولوی غلام رسول کے حالات زندگی اور انکی
شاعری پر مکمل تنقید و تبصرہ کی کتب بھی زیر طبع ہیں۔

دیگر مطبوعات

ایم۔ اے اردو :- کی نصابی و امدادی کتب .. اور گائیڈز و حل شدہ پرچہ جات

ایم۔ اے فارسی :- کی نصابی و امدادی کتب اور گائیڈز۔

ایم۔ اے اسلامیات :- کی گائیڈز اور حل شدہ پرچہ جات۔

ایم۔ اے پنجابی :- کی نصابی و امدادی کتب۔

مندرجہ بالا کتب ہمارے ہاں - مل سکتی ہیں تشریف لا کر خدمت کرنے کا موقع

دیں۔

پروپرائیٹری۔

تاج بک ڈپو اردو بازار لاہور

(سلطانہ کرس لاکور)

AdS

ایم۔ اے پنجابی دیاں امدادی کتاباں تے گائیڈاں

سخن دا وارث

ہیروارث شاہ دے متعلق پوری تنقیدی کتاب برہمڑی ہر لحاظ نامال امتحان واسطے
مفید اے۔ ایم۔ اے دے سیمارنی پوری اُردوی اے۔ قیمت اچھہ روپے

ایسات سلطان باہو

مع
پنجابی ترجمہ تے شرح

از
محمد بشیر چوہدری

سورۃ بین

مع
پنجابی ترجمہ تے شرح

از
محمد بشیر چوہدری

سایے پرچے دیاں گائیڈاں۔ ہر پرچے تے ہر کتاب دی دکھو دکھو گائیڈ
دی بل سکدی اے۔

تاج پبک ڈپو۔ اردو بازار۔ لاہور

سُورَةُ يٰسِينَ

مع
پنجابی ترجمہ سے شرح

راج بک ڈپو۔ اردو بازار۔ لاہور

قیمت: ایک روپیہ چھپائی ہے